

ZiG

subotički dvojednik

Godina II. • Broj 41 • 27. siječnja 1996. • Cijena 2 dinara

kut

SUSRET

Plašio sam se susreta. Uoči njega svakim djelićem tijela čutao sam nemoć. Bol se grčila u grlu. Grlo traži pomoć u mogućoj riječi, u riječi – NE! Ali sadržaj riječi nosi značenje u kojoj se surova realnost neumitno nameće.

Za mnoge situacije u životu sam život daje neka rješenja. Ali postoji jedna koja nije situacija jer iza nje ostaje praznina ispunjena vriskom.

Znali smo, znao sam da do susreta treba doći. Zagrijaj u tihom ridanju. Vrijeme kao da je stalo. Tišina između nas govorila je mnogo. Greajući progovorim, ne, ne mogu ti ništa reći, i u tom ništa odjednom kao da smo postali odraslo nemoćni.

Vojislav Sekelj

Veliko prelo '96

U Organizaciji HKC „Bunjevačko prelo” u velikoj sali 27. siječnja održano je tradicionalno „Veliko prelo”, pod geslom „Prelo kupi svaki mu se divi nek se nada da Bunjevac živi” kako je to neponovljivo opjevao daleke 1874. godine Nikola Kujundžić.

Naime, naši predvoditelji te godine odlučili su da u zimske dane, a u vrijeme

prela, nastala javna, a s kraćim prijekidima tradicionalna pučka zabava.

Bilo je tako i na ovom prelu. U lijepom ambijentu, uz tamburaški orkestar „Hajo” gosti su se veselili do jutarnjih sati.

Tijekom večeri, uz „živu” sliku na bini, koja je dočaravala obiteljsko prelo, izveden je umjetnički program.

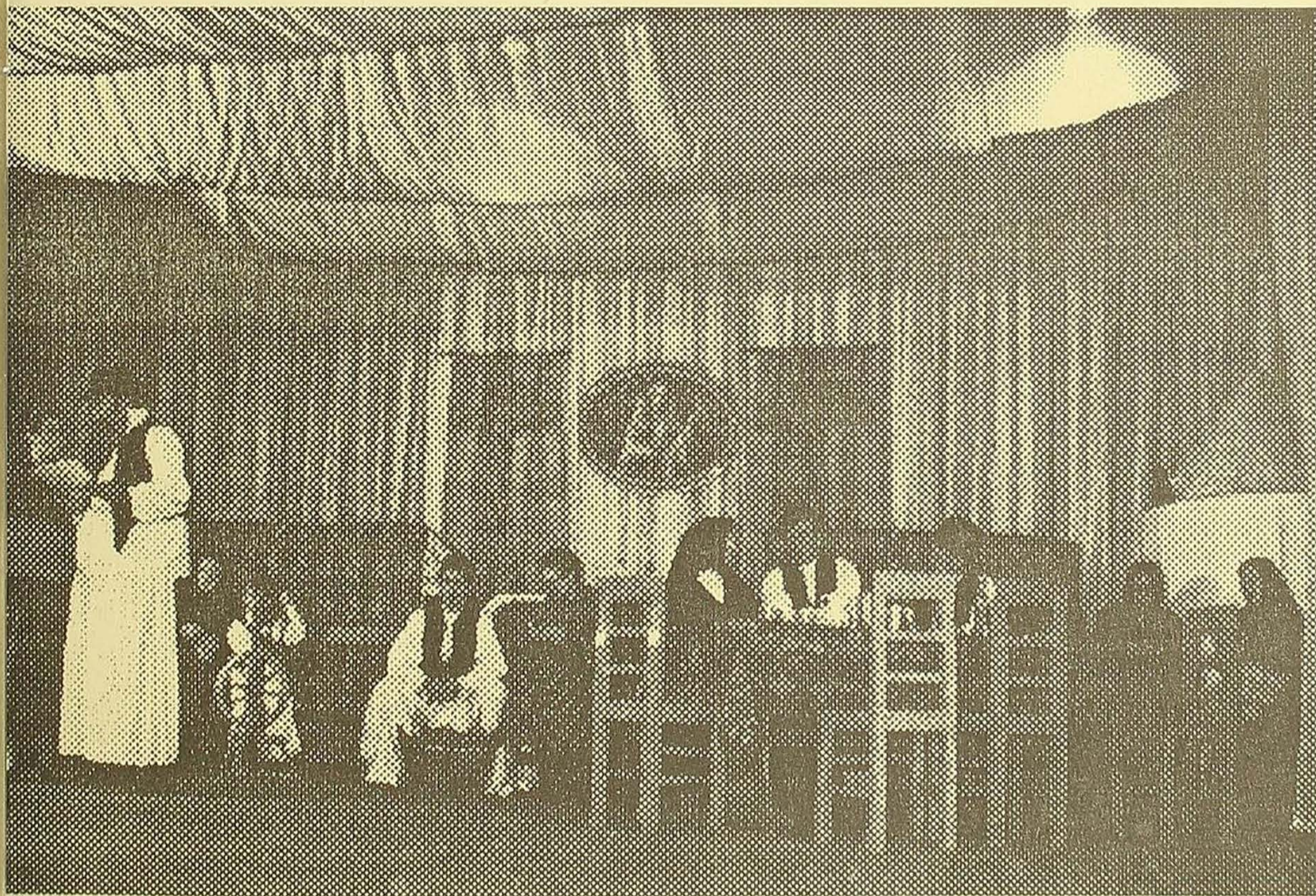
kao i predstavnika Ureda Vlade Republike Hrvatske iz Beograda, i gradonačelnika Subotice sa svojim suradnicima.

Nazočnima se obratio i gospodin József Kasza prigodnim govorom. Voditelji večeri bili su gospođica Zlata Lacić i gospodin Franjo Vujkov.

Tijekom večeri organizirana je i tombola, Organizacijski odbor se zahvaljuje ovim putem sponzorima.

Za pravi preljski ugođaj, lijepo aranžiranu salu i bogatu večeru brinulo je osoblje restorana „Elza” na čelu sa neumornim gospodinom Ivanom Guričevićem.

Uz pjesmu i igru, veselo i dostojanstveno, vrijeme je odmicalo sve do zore. Ostaju drage i lijepe uspomene, do sljedećeg prela.

Ovako se nekada održavalo obiteljsko prelo

Foto: B. Francišković

oklada upriliče priredbu na kojoj će se plesati, pivat, plesat, pit, ist i veselit.

Pučka kasina je preuzela obavezu organizacije priredbe pod nazivom „Veliko prelo”. I ono se priredi iste godine na Marindan. Bio je to mali praznik za oči i duhovno osvježenje; prava revija bogate i lijepe bunjevačke nošnje, plesa, igara, pjesama i ponašanja – kako je to kroničar onovremeno zabilježio.

Tako je iz obiteljskog prela, naime kod Bunjevaca je bilo, ima i bit će više

Za „najlipšu prelju” izabrana je Anastazija Klum, a za njene pratilje Branka Bašić Palković i Miljana Prčić.

Za „preljsku pismu” izabrana je pjesma naslovljena „Prelo” koju je spjevala Đula Milodanović.

Goste je pozdravio predsjednik Organizacijskog odbora „Veliko prelo '96” gospodin Lazo Vojnić Hajduk. Pozdravljajući i uzvanike „Velikog prela”: predstavnike Crkve, kulturno-umjetničkih društava, političkih organizacija

Preljska pisma – „VELIKO PRELO 96”

Prelo

*Složili se i varoš i selo
Da proslave bunjevačko prelo
Neka slave i bili salaši
Tamo žive Bunjevci nam naši*

*Da se momci kola naigravaju
I divojke pisme napivaju
Nek pivaju pisme bunjevačke
Da se čuje širom ravne Bačke*

*Nek se cure obuku u svile
I košulje šlingovane bile
Pa nek metnu sebi oko vrata
U tri reda zlačani dukata*

*I momcima košulje su bile
I šareni prusluci od svile
Kolo vode kvrcaju čiznama
I zveckaju sitno mamuzama*

*Vruće fanke cure svima dile
I čaj s numom iz šoljice bile
Prelo traje sve do zore rane
Pisma ori na sve četiri strane*

Đula Milodanović

Prikaz ogleda sa skupa „Sukobi i pomirenje” Prijelaz huliganstva u dominanciju

Pristupi u odgonetanju nastanka „krvave” činjenice povijesti raspada SFRJ mogući su, dakako, s različitih strana. Ali, cilj im je uvijek isti: odrediti preduvjete za njen nastanak, zatim pronaći i imenovati glavne uzroke, te utvrditi stupanj odgovornosti za učinjeno. Ispravnost ovog akademskog načela gotovo da će i laici potvrditi. No, prihvatiti se da se to načelo sprovede na „predmetu” analize uloge sporta, nogometnih navijača i sportskih novinara u činjenici raspada države, izazov je više nego neobičan.

A upravo je to učinio **Ivan Čolović**. On, naimе, u svojem ogledu pod nazivom „Fudbal, huligani i rat” („Republika”, 1-15. lipnja 1995.) u nastojanju da sagleda uzroke „raspada Jugoslavije, u besu mržnje i rata, u slavu bogova etničkog nacionalizma i predmodernog militarizma”, rasvjetljava ulogu „evolucije nasilja u jugoslovenskom sportu” te „postepenog prenošenja tog nasilja (...) na teren međuetničkog sukoba (...) i, odatle, na bojno polje”!

Po vokaciji etnolog, Čolović je od ranije poznat široj jugoslavenskoj javnosti po svojim visprenim analizama naših anticivilizacijskih posrnuća (vidi knjige „Bordel ratnika”, 1993. i „Pucanje od zdravlja”, 1994.) u kojima lucidno izvirgava kritici sveprisutne elemente različitih arhaizama i političkog folklorizma kao dominantne oblike u ispoljavanju retrogradnog populizma.

U ovome ogledu, pak, on prikazuje ponašanje jedne naočigled marginalne grupe (nogometni navijači), te u njoj pronalazi dobar primjer za upoznavanje geneze agresivnog ispoljavanja kolektivnog nacionalnog ludila. Dakako da nije izostavljena ni analiza uloge sportskih novinara u podržavanju njihovog ponašanja te stvaranju „neprijatelja nacije”, koji su, gotovo po pravilu, zlo vidjeli samo na stranih drugih, a „kad među našim” navijačima ima šovinističkih ispada, onda su njihovi vinovnici ’podemtnute nam grupe nazovi navijača’, odnosno ’ekstremni deo navijača”, što je, pak, samo djelo „provokatora iz redova nekih srpskih nacionalističkih opozicionih stranaka”. Dakle, „dostojan” novinarski rad u cilju homogeniziranja vlastitih redova i na učvršćavanju postojeće strukture vlasti! Stereotipija crno-

bijelo tako se je prelomilo na znanu stranu drugog i to na način uništenja drugog.

Svakako je da se u stvaranju nacionalne homogenizacije, istina prvo na razini jezika i jezičke ratno-huškačke politike, kao i u mobiliziranju svih raspoloživih snaga za postizanje svetog plemenskog cilja nisu mogli biti zaobidjeni niti navijači nogometnih klubova. Štoviše, oni su i u mirnodobsko vrijeme pokazivali izrazito naklonost k agresivnom ponašanju, ali je predstojeći rat pružao „dobru priliku da se to nasilje kanališe tako da njegova meta ne bude više vlast i etablirane društvene vrednosti, na koje je agresivnost navijača – huligana u miru obično usmerena, nego neki spoljašnji neprijatelj Nacije”. Najočitiiju potvrdu za ovaj iskaz Čolović nalazi u sudjelovanju „Delija”, navijača „Crvene zvezde”, i njihovog vođe Željka Ražnatovića Arkana, u stvaranju „Tigrova”, paravojne formacije koja je aktivno djelovala u ratnim borbama na ratištima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. „Jezgro njegove dobrovoljačke vojske čine navijači „Crvene Zvezde”.

Nekritička identifikacija pojedinca s grupom lak je plijen, zna se, na polju manipuliranja. Uhvaćen u mrežu gomile, on djeluje po njenim nepisanim zakonima, a da bi se grupa privela u participiranju na postavljenom cilju manipulanta trebalo je samo mijenjati simboličku ravan kroz koju se vrši identifikacija pojedinca. Tako se neposredno prije izbijanja rata, u fazi općenarodnih priprema, u „sportskoj štampi, a posebno u ’Zvezdinoj reviji’ učvršćuje ideja da je najveća vrednost ovog kluba njegov srpski identitet, a da je navijanje za „Crvenu zvezdu” u stvari navijanje za ’srpstvo’ i Srbiju”! Čak su i ugledni književni poslenici i arhaični političari, nalazi Čolović, poput Petra Džadžića, Brane Crnčevića i Matije Bečkovića, inače „uljudniji” navijači „Crvene zvezde”, smatrali da je ona „simbol srpskog identiteta”.

Kao pouka nakon čitanja ove briljantne izvedene studije, koja je pisana jasnim jezikom i prefinjenim stilom, nameće se stara ideja: u vremenima katastrofičnog urušenja društva momenti na rubovima i uobičajene marginalije postaju dominacija.

Tomislav Žigmanov

Drugi pišu:

Osnovana asocijacija „Lokal pres”

Jačanje nezavisnih novina

Osamnaest lokalnih novina iz SRJ osnovalo je prošle nedelje (petak, 12. januar) u Kragujevcu Asocijacija nezavisnih lokalnih medija „Lokal pres”.

U osnivačkom aktu Asocijacija je definisana kao „oblik dobrovoljnog okupljanja izdavača lokalnih nezavisnih medija radi rešavanja pitanja od zajedničkog interesa, tešnje međusobne saradnje i zajedničkih istupanja pred trećim licima u zemlji i inostranstvu, a naročito radi zajedničkog nastupa na tržištu, bolje marketinške osposobljenosti, poboljšanja komunikacija novinara i medija, medijskih istraživanja i edukacije kadrova”.

Sedište Asocijacije će biti u Kragujevcu, a za prvog predsednika i potpredsednika izabrani su g. **Pavle Ćirović** („Nezavisna svetlost”) i g. **Vukašin Obradović** („Vranjske novine”).

Asocijaciju su osnovala glasila: „Nezavisna svetlost” (Kragujevac), „Novi Pančevac” (Pančevo), „Smederevac” (Smederovo), „Videlo” (Niš), „Borske” (Bor), „Vranjske” (Vranje), „Has” (Novi Pazar), „Tibiskus” (Uzdin), „Male gradske novine” (Novi Sad), „Žig” (Subotica), „Korak” (Požarevac), „Zapisi” (Čačak), „Valjevac” (Valjevo), „Berza 012” (Požarevac), „Onogošt standard” (Nikšić), „Mlavska zora” (Petrovac na Mlavi), „Mionički zapis” (Mionica) i „Bajinobaštinske novine” (Bajina Bašta).

Na osnivačkom skupu dogovoreno je da se u najskorije vreme (tokom februara i marta) uspostavi kompjuterska mreža „Lokal pres-a” preko koje će nezavisni mediji biti povezani međusobno i sa informativnim servisima agencija „Beta”, „FoNet” i AIM, što su na samom skupu potvrdili urednici, odnosno vlasnici ovih informativnih kuća: **Dragan Janjić**, **Zoran Ostojić** i **Gordana Igrić**. Članovima Asocijacije će preko „Beta” i „FoNeta” posredno biti dostupni i servisi agencija Rojter i Frans-pres.

Osnivanju skupa prisustvovali su i njegov rad pozdravili gđa **Svetlana Đukić** (Soros fond Jugoslavije), gđa **Ofelija Backović** (Nezavisno udruženje novinara Srbije) i g. **Ivan Mrđen**, direktor NIP „Vreme” i predsednik Poslovne asocijacije nezavisnih medija Srbije.

(„Nezavisna svetlost”, 18. siječnja 1996.)

Preplatite se na „Žig”!

Cijenjeni čitatelji, ukoliko želite list redovito dobijati na Vašu kućnu adresu molimo Vas preplatite se na „Žig”. Tako ćete ujedno pripomoći njegovom daljnjem izlaženju. Cijena godišnje pretplate je 50, a polugodišnje 25 dinara za Jugoslaviju, a za inozemstvo protuvrijednost godišnje iznosi 50 DEM. Preplatiti se možete na žiro-račun HKC „Bunjevačko kolo” broj 46600-678-7-3551 s naznakom „za Žig”, ili u prostorijama Uredništva, Preradovićeve 4. Molimo Vas, uz pretplatu naznačiti i Vašu adresu.

Žig broj 41

Izdavač: HKC „Bunjevačko kolo”

Adresa uredništva: Subotica

Preradovićeve 4

Telefon: (024) 22-927

Osnivač i glavni i odgovorni urednik:
Vojislav Sekelj

Uredništvo: Lazar Merković, Ivan Rudinski, Nela Skenderović, Dragan Vidaković i Tomislav Žigmanov
Tehnički urednik: Ivan Hegediš

Tisak: „Globus”, Subotica

List je registriran kod
Ministarstva za informiranje
Republike Srbije pod brojem 1620 od
25. travnja 1994. godine

„Žig” izlazi svake druge subote
Žiro račun: 46600-678-7-3551

Šta da vam kažem?

Lisice i radijatori

Jedan poznati kulturni stvaralac bio je pre osam godina priveden u Opštinski sud, jer se nije odazvao na nekoliko poziva, a policajci su ga, do početka sudjenja, privezali za – radijator. Bio je to za mnoge pravi šok s obzirom da privođenje sudu ne znači i lišavanje slobode, odnosno, tačno je propisano ko se, kada, i u kojim slučajevima može lišiti slobode.

Ta su vremena, mislili smo, prošla. Još nije donet, a nadamo se da i neće, novi propis ili zakon koji ograničava ljudske slobode, a važeći ne predviđaju vezivanje ljudi za radijatore kada se to kome prohte. Događa se, ipak, da svaki pozornik, ako on tako proceni, propis tumači kako hoće, odnosno, kako mu je najpogodnije i najugodnije. Prošle nedelje, na primer, policija je zaustavila putnički automobil i obavila uobičajenu kontrolu. Policajcima se učinio sumnjivim mladalački izgled vozača i suvozača i zatražili su lične karte. Mladići su bili bez isprava pa su privedeni u MUP. Niko se, recimo, nije protivio, niti je zato bilo potrebe, da se potvrdi identitet lica bez dokumenata. Naprotiv. Naši su dečaci ponekad, čini se, suviše komotni pa kada izlaze u grad stavljaju u farmerke samo džeparac ili maramicu, a kada dođe do legitimisanja pozivaju se na tate i mame, bez obzira da li su punoletni ili ne.

U slučaju o kome ovde govorimo tate i mame dvojice privedenih dečaka zaista su poznate ličnosti. To ih, naravno, ne oslobađa obaveze da, kada trknu kod druga na rođendan, ne ponesu dokumente za identifikaciju, ali tako se ipak dogodilo.

Kada su dovedeni u MUP, dečaci su odmah privezani za radijatore. Lisicama, naravno. Da ne pobegnu. Valjda je tako procenio policajac koji ih je dobio. Nije pomogla ni intervencija jednog inspektora da „odveže decu” i da telefonom proveri njihove roditelje, odnosno, da sprovede uobičajeni postupak identifikacije kakav predviđaju pravila službe.

Roditelji su saznali za lisice i radijatore, ali nisu intervenisali. Ostavili su da policija uradi svoj posao, ali i da se „klinci nauče pameti”. Međutim, dovođenje pameti ovde nije potrebno samo dečacima već i onima koji prebrzo reaguju u lišavanju građana slobode. Stavljanje lisica na ruke je lišavanje slobode, a zna se u kojim se slučajevima građanin ostavlja bez slobode.

Privedeni dečaci, recimo, nisu policiji pružali otpor, nisu ni nameravali da pobegnu iz zgrade SUP-a (što dežurni policajac nije morao da zna ili pretpostavlja). Oni su se jednostavno postideli činjenice što su dovedeni tu gde su dovedeni i što će, eto, roditelji verovatno saznati za „bruku”.

Policajac koji im je stavio lisice na ruke i privezao za radijator nije se, naravno, ničega postideo. On je, izgleda, sam procenio da tako treba da uradi, a da li je na to imao pravo ili ne niko ga, verovatno, neće ni zapitati.

Sve dok jednog dana neko ne izleti iz službe zbog zloupotrebe, dotle će nas ko hoće i kada hoće privezivati za radijatore.

Milenko Popadić

Kakvu samoupravu želi SVM

MAĐARSKI OKRUG

Vojvodanski Mađari, odnosno njihove stranke, odnedavno imaju dvije koncepcije za autonomiju. Ovih dana je i Savez vojvodanskih Mađara izašao na vidjelo sa svojim videnjem manjinske samouprave, koje obuhvaća personalnu i teritorijalnu autonomiju.

Koncepcija SVM-a u uvodnom dijelu ukazuje na činjenicu da proteklih godina na ovim prostorima nacionalne isključivosti centralizacija koja se odvija do krajnosti, sve više udaljava vojvodanske Mađare od mogućnosti utjecanja na odluke koje su od značaja glede njihove sudbe. A to znači uskraćivanje temeljnih ljudskih prava. SVM stoga traži sudjelovanje u životu države, te želi utjecati na oblikovanje života ovdašnjih Mađara.

SVM smatra ohrabrujućom Povelju Ujedinjenih naroda od 18. prosinca 1992. godine, koja polazi od toga da osigurava razvitak i zaštitu prava građana koji pripadaju nacionalnim, etničkim, vjerskim i jezičkim manjinama, te da će doprinositi političkoj i društvenoj stabilizaciji onih država u kojima oni žive. Spomenuta Povelja zaključuje još i to da pripadnici manjina imaju pravo djelotvorno sudjelovati u kulturnom, vjerskom, društvenom, gospodarskom i javnom životu kao i u donošenju odluka od regionalnog značaja. Ova prava mogu uporabiti pojedinačno, zatim u zajednici sa drugim članovima svoje zajednice. SVM želi razraditi ove principe i realizirati ih u okviru Vojvodine (odnosno unutar Srbije i Jugoslavije), pozivajući se na savezni i republički ustav, koji garantiraju prava nacionalnih manjina sukladno međunarodnim normama.

– Ako vojvodanski Mađari zaista žele djelotvorno sudjelovati u donošenju odluka od regionalnog značaja, i ako žele uporabiti svoja prava na identitet, jezik i školovanje, onda im je potrebno samoorganiziranje, tj. AUTONOMIJA! Ovaj zahtjev nije jedinstven u svijetu jer ima primjera za to u Italiji, Finskoj, Španjolskoj, Belgiji, Njemačkoj, Ukrajini, Mađarskoj, Moldaviji, Latviji i drugdje. Ovakva prava su zahtijevala sebi i druge manjine na teritoriju bivše Jugoslavije. Ovakvim zahtjevom vojvodanski Mađari žele postati pravi članovi jedne multikulturalne zajednice.

– Nije cilj manjinske autonomije istrgnuti manjine iz cjeline društva, nego da manjine mogu same odlučivati o pitanjima svoga identiteta i da sustav institucija uzima na znanje postojanje manjina, njihovih problema i zahtjeva – naglašava SVM.

Samoorganiziranje – prema koncepciji SVM – ima tri stupa nosača. Prvi je stvaranje uvjeta za ravnopravnost jezika i kulture koje se u Vojvodini stoljećima razvijaju jedni pored drugih. Drugi uvjet je pokretanje personalne autonomije koja se oslanja na današnje institucije Mađara, a koja odgovara međunarodnim mjerilima i uvažava opravdane interese s jedne strane jugoslavenske države, a s druge interese mađarske manjine. Paralelno s ovim treba utemeljiti teritorijalno samoorganiziranje, te SVM se nada i čak je uvjeren da personalna autonomija i Mađarski autonomni okrug mogu po-

stati učinkoviti od 1. siječnja 1997. godine, i da mreža mađarskih škola može startati od početka školske 1997/98. godine.

U cilju ostvarivanja spomenutih ciljeva SVM predlaže prijelazna rješenja ukazujuć na okvire multikulturalnog zajedničkog življenja, a to je između ostalog vraćanje zakonodavstva sa republičkog na vojvodansku razinu glede uporabe jezika, obrazovanja, kulture i javnog informiranja manjina. Zahtijeva se da u Vojvodini bude u zvaničnoj uporabi pored srpskog i mađarskog jezik i bilo bi poželjno da se uvrste i jezici drugih manjina. Zvanična uporaba mađarskog jezika traži se i za naselja gdje ova manjina čini najmanje 5 posto, odnosno najmanje 500 stanovnika. Ovo pravo se odnosi na uporabu jezika pred organima samouprave i države, zatim na sudove i sve do naziva mjesta, organa, ustanova, škola, kao i ispunjavanje zvaničnih dokumenata. Treba omogućiti školovanje na mađarskom jeziku od vrtića do sveučilišta. Potrebno je još omogućiti i paralelnu uporabu zastava i drugih simbola, zatim osigurati osobnu i imovinsku sigurnost i povratak onih koji nisu htjeli sudjelovati posljednjih godina u tražnom krvoproliću.

Personalna autonomija bi se oslanjala na 5 vijeća (političko, zatim za obrazovanje, kulturu, informiranje i znanost), a iste bi odlučivale o sredstvima koje za navedene manjine Mađari u Vojvodini plaćaju u vidu poreza. U slučaju spornih pitanja između vijeća, nadležno je Političko vijeće. Ova tijela samouprave mogla bi se formirati još u 1996. godini i djelovali bi u prijelaznom periodu do formiranja teritorijalne autonomije. Najpogodniji okvir za tu vrstu autonomije, prema SVM, je Mađarski autonomni okrug, koji se može formirati unutar srbijanskog sustava javne uprave uz određene modifikacije. Taj okrug činile bi općine Ada, Bačka Topola, Bečej, Čoka, Kanjiža, Mali Idoš, Subotica, Novi Kneževac i Senta uz napomenu da bi bilo cjelishodno uključiti još neka banatska naselja i Telečku. Okrug bi imao ista prava i obaveze kao ostali okruzi u Srbiji. Načelnika bi birali republička skupština iz redova osoba čiju kandidaturu podržava najmanje pet od devet samouprava. Za početak imao bi samoupravu i izvršni odbor, a u perspektivi treba ostvariti takvu autonomiju u čijim okvirima bi vojvodanski Mađari sami birali svoje rukovodeće tijelo – Nacionalno vijeće, koji objedinjuje razradnju i ostvaruje kontroliranje ostvarivanja i preraspodjele materijalnih dobara, do izrade pravnih normi, njihove provedbe, pa sve do pravosuđa, održavanja javnog reda i ostvarivanja socijalnog i zdravstvenog zbrinjavanja itd.

SVM će pokušati usuglasiti svoju koncepciju sa Demokratskom zajednicom vojvodanskih Mađara. Započet će pregovore sa nadležnim državnim organima i upoznati međunarodne čimbenike sa svojom koncepcijom autonomije.

István VALIHORA

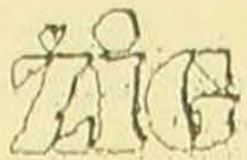
DVO/TV/JEDNIK

Leteći Bill u zrakoplovnoj vindjakni iliti vjetrovki od telećeg boksa posjetio je u hipu NATO bazu u Italiji, potom logistički logor u Madarskoj, zatim bazu IFOR-a u Tuzli i naposljetku, ali najmanje važno Zagreb prije povratka u svojsnijemom zatrpani Washington, u svoj Bijeli dom, gdje je sretno stigao u pratnji senatora i kongresmena koji su ga pratili na ovom putu. Tako se nisu obistinila predviđanja, želje ili strahovi katastrofičara različitih provenijencija da će Clinton proći u Bosni kao Kronprinz Ferdinand o čemu smo gledali više filmova, i ožalili Gavrila Principa. Ta gospoda katastrofičari odnosno analogičari su smetnuli s pameti da pred zoru trećeg milenija kad predsjednik prve sile svijeta negdje putuje svugdje unaokolo pada elektronička zavjesa radarske blokade da ni muha ne može uletjeti u prostor koji je zatovren a kamoli atentator s pištoljem u ruci kao na početku stoljeća. Puno veća opasnost za predsjednika USA i Prvu damu prijete od bankrota budući da imaju sporove pred sudom, on za nekakvo navodno napadanje na čast itd neke pretjerano osjetljive gospodice, a ona pak za financijske probleme firme „Whitewater” koje je bila savjetnica dok je još bila odvjjetnik. Za ovdašnje prilike je sigurnije nikud ne ići med svijet a volio bi vidjeti tko će voditi parnicu protiv...

Ministri vanjskih poslova i naftaši se uzajamno posjećuju a i putari i „gvozdenuputari” za njima. Telefonija radi kako-tako. Srijemsko-baranjska oblast iliti hrvatsko podunavlje dolazi pod upravu UNTAES i biti će damilitarizirana itd. Pevlaka kao i prevlaka, taljiga se polako. Jeste li zamijetili i da je kurs dinara i kune prema njemačkoj marki identičan! Naivni misle da je to zbog toga da se štete lakše obračunaju i isplate privatnim osobama (ad calendes graecas). Sve me to podsjeća na jednog starog gospodina koji desetinu godina nije govorio s jednim od svojih kartaških partnera, ali je redovito igrao s njim za istim stolom uz primjedbu:

„Ja sa vama govoriti ne moram, ali kartati moram!” (jer nije imao druge partnere).

NIN-ovu nagradu za roman godine 1995. je dobila Svetlana Velmar Janković za naslov „Bezdn” u kojem se prepliću srpska povijest devetnaestog stoljeća kroz prizmu korešpodencije kneza Mihajla Obrenovića i grofice Julije rod. Hunjadi, dakle s osobnim sudbama i problemima koji nosi „love-story” vladara koja ne može biti legalizirana itd. Moj favorit roman „Severni zid” Dragana Velikića”, najtalentiranijeg srpskog suvremenog pisca je potučen u finalu žirija s 4 : 1. Biti će zbog toga što je isuviše anti-ratni i kozmopolitski više nego što treba, a još je veliki Mao Tse-Tung rekao da ono što je lijevije od lijevog to je ustvari desno i obratno a ovaj Velikić još pritom tvrdi da rasvetlana ruža nikad neće postati pupoljak, niti žaba princeza! Život je negdje drugdje, što bi rekao Kundera!

U selu mokrinu, Sjeverno-banatski okrug, otpočela je Liga natjecanja gusana kao uvod u Guščarijadu koja se održava početkom proljeća. Vlasnici ratobornih gusana su izjavili (TVS 1) da im nabijaju kondiciju dugotrajnim šetnjama po seoskim šorovima i kupanjem u barama i bazenima (!) ali da sve to malo vrijedi ukoliko guske nisu nazočne kod borbi jer im to jedino daje pravu snagu! U istom selu, gdje očito žive pravi mudraci, za Uskrs po pravoslavnom kalendaru se održava i svjetsko prvenstvo u tucanju kuhanim jajima, pa ko nabije taj dobije! I tu su razrađene od strane mudrih mještana čitave teorije kako doći do najtvrđeg jajeta tj. čime hraniti kokoš. U svakom slučaju čestitam Mokrinčanima jer su guske spasle i Rim svojim gakanjem, a opet tko nema jaja nema pa točka! Sve te drage životinje su ljepše pd ružnog „škorpiona”!

Milivoj Prčić

Tamna strana Subotice danas

Više umrlih nego rođenih!

Po riječima Vukice Bogešić, šefice Matičarske službe u općinskoj upravi, u Subotici je prošle godine umrlo 1806 osoba, dok je onih koji su tek pridošli na svijet 1748. Znači, Suboticu je zauvijek napustilo 58 žitelja više nego što je rođeno!

To je činjenica koja i kao sama govori više nego bilo koja druga činjenica o vremenu kojemu živimo. Prvo, otkriva da su opći uvjeti za život niski, te nisu dovoljno „jaki i izvjesni” za donošenje odluke kod mladog čovjeka za novim stvaranjem. Drugo, vrijeme u kome se više umire na prirodni način

nego rada, kazuje da je to vrijeme naklonjeno umiranju, a ne radanju i življenju. Treće, na koncu, da svaki lament za demografskom obnovom, iz bilo kojih usta da je izgovoren, ne vrijedi ništa dok živimo na ivicama egzistencijalnog minimuma, a perspektive, bar za sada, nema (iako i dalje ima prodavača magle i opsjenara svijetle nam budućnosti i na pretek).

A život ide drugim kolosijekom: on se čvrsto zasniva na realitetu bijede, a ne na željama iliti snovima bogatstva.

(I. Ž.)

Utvrđen kalendar manifestacija

„United Games” 7. lipnja

Grad Subotica kao punopravni član međunarodne asocijacije „United Games”, koju su osnovala djeca iz 8 gradova srednje Europe i bivše Jugoslavije s ciljem da se, unatoč ratnih događanja na Balkanu i nacionalizma koje je donio slom socijalizma, ne prekine njihova elementarna potreba – druženje, a čiju djelatnost potpomažu i Ujedinjeni narodi, i ove će godine biti domaćin više manifestacija.

O tome je bilo govora prilikom trodnevnog posjeta Imre Kerna, predsjednika Izvršnog odbora, i Ilije Šujice, potpredsjednika Skupštine općine, berlinskoj općini Köpenig, gdje je prilikom tradicionalnog novogodišnjeg prijema bio održan i sastanak Organizacijskog odbora „United Games”. Centralna ovogodišnja manifestacija trebala bi se održati od 7. do 9. lipnja u vidu tri velika rock koncerta za mir na Balkanu: prvi bi se održao 7. lipnja u Subotici, 8. bi bio u Osijeku, a 9. u mađarskom gradu Balatonfüredu. Planirano je da na njima sudjeluju eminentni pop i rock bendovi iz Jugoslavije, Hrvatske i Mađarske, a pregovori se vode i s nekoliko renomiranih sastava iz Njemačke i Sjedinjenih američkih država. Druga velika manifestacija bit će biciklistička utrka djece na relaciji Berlin – Bruxelles, u trajanju od 8 dana, gdje je predviđeno i sudjelovanje dvoje mladih Subotičana iz BK „Spartak”, dok bi treća velika manifestacija trebala biti također biciklistička utrka, koja bi krenula iz mađarskog grada Veszpréma, a išla bi preko Subotice, Osijeka, Tuzle do Sarajeva. No, ova je utrka pod upitom i ovisit će prije svega od globalne političke i sigurnosne situacije, rekao je Kern na konferenciji za novinare.

Prilikom posjete Köpenigu subotička delegacija je vodila i razgovore i o drugim mogućim oblicima suradnje između ove dvije općine, osobito su domaćini bili zainteresirani, po riječima Kerna, za privrednu suradnju. Ali o tomu će biti više riječi tijekom uzvratnog posjeta gradonačelnika Köpeniga Subotici krajem travnja.

Pored toga, djeca iz više gradova bivše Jugoslavije (Beograd, Priština, Osijek, Tuzla, Zagreb, Sarajevo, Subotica...), koja su okupljena u grupi „Postpesimisti”, planiraju izdati zajedničku knjigu svojih napisa, a čija bi promocija bila u Subotici.

U okviru daljnjih pripremnih aktivnosti, Subotica će biti domaćin sastanka članova Organizacijskog odbora „United Games” od 23. do 27. travnja, na koji će doći svi gradonačelnici gradova članova ove asocijacije, kao i gradonačelnici bratskih gradova Subotice.

(I. Ž.)

Servis bele tehnike **FREON** ❄️❄️❄️
 024 52 9715
 M. Gabrić Grgo
 Nikole Kujundžića 10
 Stan Pazniška 11 (22 455)
 Subotica

PROGLAS ZA JAVNOST

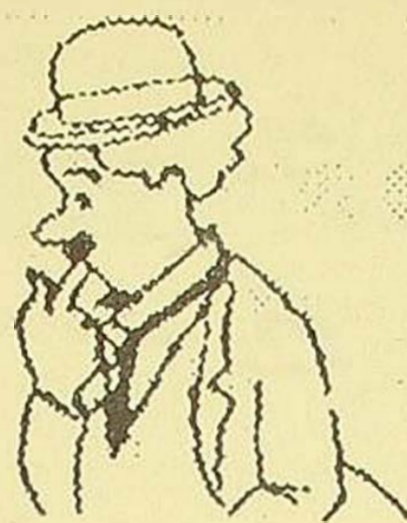
Budući da još uvijek nije riješen status hrvatskog naroda u Saveznoj Republici Jugoslaviji; da su kao manjinski nacionalni kolektivitet uskraćeni u dijelu prava koji se, prije svega, odnose na prava koja im pripadaju kao narodnoj skupini (pravo na javnu upotrebu vlastitog jezika, pravo na informiranje na vlastitom jeziku, pravo na školovanje na maternjem jeziku...), a koja im po ustavima i zakonima SRJ, Republike Srbije i Republike Crne Gore pripadaju; a ujedno iskazujući uvjerenje da su sazreli uvjeti, osobito nakon Daytonskog sporazuma i Mirovne konferencije u Parizu, da se ovaj problem na obostrano zadovoljavajući način počne rješavati u smjeru njegovog trajnog, sistemskog i institucionalnog postavljanja i razrješenja u okviru državno-pravnog sistema SRJ R Srbije i R Crne Gore kroz pregovore s nadležnim instancama; uz stajalište da ono može u znatnome doprinijeti započetom procesu normalizacije ukupnih srpsko-hrvatskih odnosa, grupa građana je u Subotici 21. siječnja (januara) osnovala Inicijativni odbor za formiranje Hrvatskog narodnog vijeća od četrnaest članova, predstavnika više političkih, kulturnih i crkvenih ustanova.

Hrvatsko narodno vijeće (HNV) je zamišljeno da okupi većinu Hrvata u SRJ, bez obzira na politički, vjerski, kulturni ili bilo koji drugi svjetonazor ili angažman, i da kao takvo postane najviše predstavničko tijelo Hrvata u SRJ koje će, organizirano kao interesna zajednica, objedinjavati rad postojećih kulturnih, političkih, crkvenih i drugih insitucija i ustanova, kao i podržavati stvaranje novih, te preuzeti na sebe skrb oko ostvarenja kolektivnih prava Hrvata u SRJ, jer polazi od načela da se u artikuliranju procesa ostvarenja prava hrvatske zajednice u SRJ ne može ići preko samo jedne političke organizacije ili bilo koje druge ustanove.

Inicijativni odbor će svoj rad temeljiti na demokratskim načelima, uz pridržavanje postojećih zakonskih propisa, te nastojati kroz tolerantan i otvoren pristup, poštujući pravila demokratske procedure, doprinijeti izgradnji uzajamnog povjerenja s narodima s kojima žive. O daljnjim će aktivnostima IO za formiranje HNV redovito izvještavati građane preko sredstava javnog informiranja.

Subotica, 22. siječnja 1996.

Inicijativni odbor

Nedavno su neki važni ljudi, važni sebi i drugima, u tamo nekom gradiću Dejtonu (rade li asocijacije?) potpisali neke važne papire, i – prestao rat! Izbio mir, kako je (zgodno) neko rekao.

Ko je pobjednik, a ko je poražen, ne zna se. Uglavnom, nije bilo kao ono u vestern filmovima: uvek dobri momci, pobjede one loše, i – THE END.

Ipak, važan je taj MIR. Neću kazati ništa novo: uvek je bolji bilo kakav (ovozemaljski) mir, nego onaj – večni. Ima tu neke razlike.

Razmišljam: ako je ovaj rat zaista prestao (?) zato što je ova godina, godina olimpijskih igara (kao ono u drevnoj Grčkoj), zašto onda moćnici sveta... zapravo, zašto onaj jedini moćnik sveta – ujak SAM (za koga opet neki tvrde da mu je sam Bog – ujak) zašto onda taj ujka SAM ne naredi da sve godine koje dolaze, budu – olimpijske?

Možda bi vredelo, možda bi pomoglo. Naravno, ne samo nama, sadašnjim penzionerima – mi i tako nećemo gledati još puno olimpijada (makar bile i svake godine) –

Iz penzionerske beležnice Olimpijada – svake godine!

nego onima koji će za pedesetak godina biti ako ih bude, takode – penzioneri.

Ali, ono što bih ipak želeo da dočeka (hoću li?) to je: da svojim očima vidim (do)sadašnje neke političare (i generale) kako na našem buvljaku prodaju benkice „vegetu” prošvercovanu iz Mađarske! Miraju da se snalaze, jer penzije im – ispodprasečne.

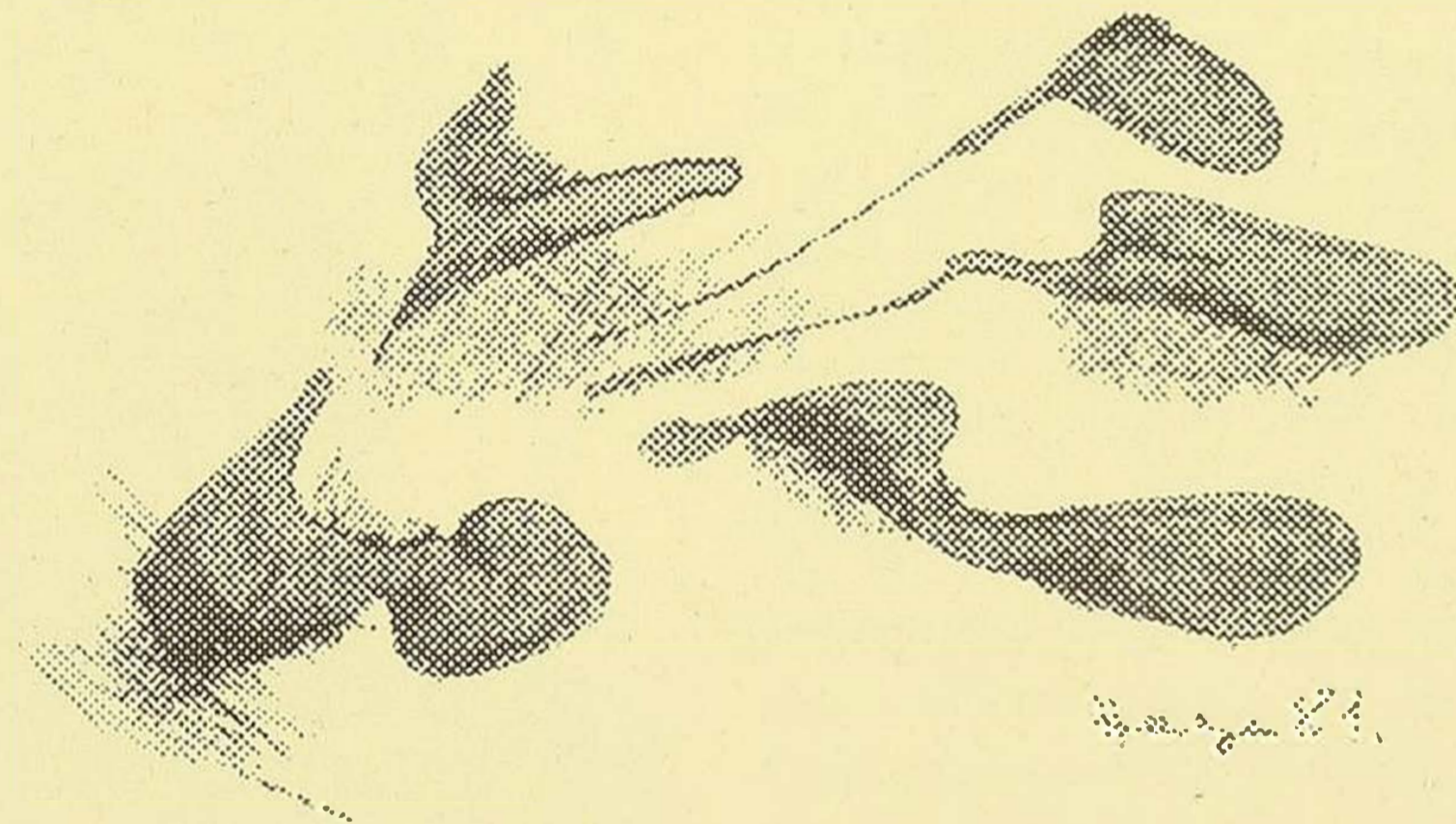
Kako to? Lako, jer u penziju su morali da odu. Prevremeno, prinudno. Ukinuta im radna mesta, ostali bez posla – nije bilo višerata! Prekvalifikacija nije uspela, ništa drugo nisu znali da rade. A penzije im ispodprasečne zato, jer, penzije im nisu određivana osnovu proseka njihovih plata i doplata (uh, kolike bi im onda bile!) nego na osnovu jednog jedinog (pravednog) kriterijuma: na osnovu ocene koliko su oni svojom politikom (rata), svima nama bili KORISNI. U tom slučaju, logično, njihove penzije bile daleko ispod (svakog) proseka.

Onda bih ja (još samo to da dočekam) lagano došetao do buvljaka i SVE njih povao:

– Ajd KOLEGE na po jedno piće, častim!

Jer, nisam ja ZLOpamtilo.

Marko Subotički

IZJAVA

O inicijativnom odboru Hrvatskog narodnog vijeća
Inicijativni odbor za osnivanje Hrvatskog narodnog vijeća izdao je 22. 01. 1996. godine PROGLAS ZA JAVNOST u kojem obavještava da je „grupa građana, 21. siječnja (januara) 1996. godine, osnovala inicijativni odbor za formiranje Hrvatskog narodnog vijeća od četrnaest članova, predstavnika više političkih, kulturnih i crkvenih ustanova”.

Mi, niže, potpisani ograđujemo se od navedenog proglašenja i izjavljujemo da dolje navedene institucije nemaju svog predstavnika u navedenom Inicijativnom odboru i da nisu nikoga delegirale da bude predstavnik na dotičnom sastanku, te ih stoga ondje nitko nije mogao ni predstavljati.

Inače, mi podržavamo ideju o osnivanju Hrvatskog nacionalnog vijeća kad za to sazriju prilike i u okviru zakonskih mogućnosti. Rad na osnivanju ovog vijeća je u toku, kako je to odlučeno već na skupštini DSHV, 06. 03 1994. godine.

1. HRVATSKI KULTURNI CENTAR „BUNJEVAČKO KOLO”, SUBOTICA - Bela Ivković, s.r.

2. HRVATSKO KULTURNO PROSVJETNO DRUŠTVO „MATIJA GUBEC”, TAVANKUT, Branko Horvat, s.r. i Jozofina Skenderović, s.r.

3. BUNJEVAČKA MATICA, SUBOTICA, Viktorija Grunčić, s.r.

4. BISKUPSKI ORDINARIJAT, SUBOTICA, (KATOLIČKE CRKVENI USTNOVE SUBOTIČKE BISKUPIJE), Andrija Anišić, s.r.

5. DEMOKRATSKI SAVEZ HRVATA U VOJVODINI, (koji je razaslao posebnu izjavu glede ovog proglašenja), Stanka Kujundžić, s.r. i Lazo Vojnić Hađuk, s.r.

U Subotici, 23. 01. 1996.

Alen Kopunović Legetin, student

SUBOTICI JE POTREBNA OPERA

• Za svakog muzičara veoma je važan i praktičan rad • Prednost Zagreba su dobri koncerti

• Subotici nedostaje koncertna sala

Elegantno popunjen mladić mozartovskih manira u odnosu prema životu, uvijek nasmiješan, djeluje kao miljenik Muz(ik)e s koćom lebdeći na njenim krilima. Student orgulja koji je okupio zagrebačke studente iz Subotice i okolice u zbor koji nosi ime grada, „Iuventus Mariatheresiopolis”. Povod za razgovor s Alenom Kopunovićem Legetinom, dirigentom zbora, bio je nedavno održani božićni koncert u subotičkoj katedrali.

U nizu božićnih i novogodišnjih koncerata, koncert zbora „Iuventus Mariatheresiopolis” kojemu ste Vi dirigent, svojim internacionalnim programom, izborom solista i muzičara pratećeg instrumentarisa, već drugu godinu izaziva veliki interes publike i pridonosi obogaćenju koncertnog životinjenja glazbe u Subotici. Jeste li zadovoljni koncertom?

A. K. L.: Obzirom da za svaki koncert moram pripremiti nešto novo, to je slučaj i sa solistima. Ove godine su to bili, osim Saše Stulića koji je moj česti gost na koncertima, Gordana Kostić sopran, studentica solo pjevanja u Beogradu u klasi profesorice Radmile Smiljanić, kao i Dragana Knežić mezzosopran iz Šibenika koja studira na zagrebačkoj Muzičkoj Akademiji u klasi profesorice Mire Zidarić. Publika nas je primila jednako dobro kao i prošle godine; možda i bolje jer smo četiri puta pjevali na mis. Što se tiče Zbora, unatoč tome što se sastav mijenja jer novi studenti dolaze a neki odlaze, Zbor je ove godine zvučao kompaktnije. Nakon dvije godine postojanja i mnogobrojnih koncerata, članovi Zbora su stekli veće pjevačko iskustvo u nastupima. To su amaterski pjevači od kojih su mnogi pohađali Muzičku školu u Subotici. Zanimljivo je napomenuti da je pored navedenih solista, po drugi put s ovim zborom nastupio pjevački sopran Petar Kopunović Legetin, pjevajući solo u poznatoj talijanskoj uspanci. Budući da su katedralne orgulje na obnoviranju u Pečuhu, zbor je pratio mali komorni sastav koga su činili Molnar Kristina, flauta, Kiss Gabor, violina i Kalmar Tímea, violončelo. Neke točke sam osobno pratio na sintisajzeru.

Imaju li Zagrepčani prilike čuti Vaš Zbor?

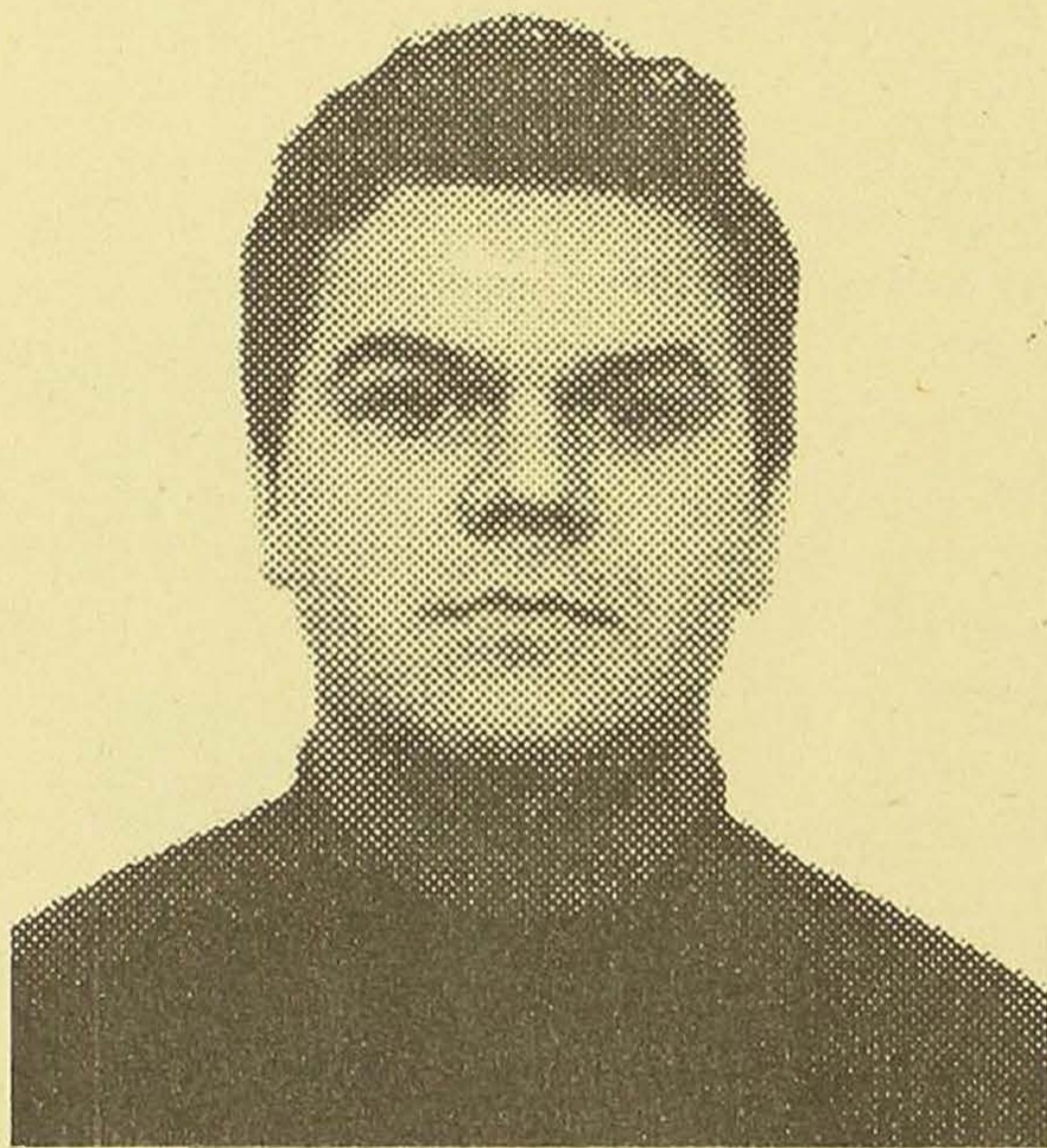
A. K. L.: Zagrepčani nisu imali prilike čuti zbor na našem samostalnom koncertu, ali ga pripremamo za veljaču u akademskoj crkvi sv. Katarine na Gornjem gradu. Nastupali smo pjevajući na misama i raznim prigodama vezanim za naše bunjevačke običaje kao što su Materice, Prelo, zatim na promocijama knjiga itd. Prošle godine po drugi put smo gostovali u Beču: bili smo kod

Gradišćanskih Hrvata u Petrovom selu u Mađarskoj, u katedrali sv. Vida u Rijeci. Planiramo gostovanje po Slavoniji (Osijek i Đakovo), a krajem siječnja u Budimpešti.

Početak uz orgulje

Neosporna je činjenica da je početak Vašeg bavljenja glazbom vezan za katedralni zbor u Subotici „Albe Vidaković” gdje ste pod nadzorom s. Mirjam Pandžić počeli učiti svirati orgulje i pjevati u zboru. U vrijeme pohađanja srednje muzičke škole bili ste i član zbora „Pro musica” a istovremeno i orguljaš na svim koncertima Katedralnog zbora kao i na redovitim nedjeljnim službama u crkvi sv. Terezije gdje je zbor pjevao. Studij orgulja na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji čini se logičnim nastavkom takvog početka.

A. K. L.: Za svakog muzičara pored školovanja veoma je važan i praktičan rad.

Alen Kopunović

Za mene je vrlo dobro bilo što sam pored srednje muzičke škole svirao na misama, pratio zborove kao „Albe Vidaković” gdje sam i pjevao, „Pro musica”, gdje sam praktično stekao rutinu i puno naučio kako svirajući, tako i gledajući druge dirigente, što mi je bila dobra osnova za daljnji rad. Kako mi je krajnji cilj studij dirigiranja, a mislim da bi svaki dirigent trebao prvo završiti neki odjel na MA zbog upoznavanja literature i sazrijevanja kao glazbenika, ja sam prvo upisao studij orgulja u klasi profesorice Ljerke Očić Turkulin.

Studirate na najvišoj obrazovnoj ustanovi u gradu koji je centar glazbenih zbivanja u Hrvatskoj.

A. K. L.: Iako sam u svibnju 1995. osvojio drugu nagradu na državnom natjecanju mladih orguljaša, ne mogu reći da sam potpuno zadovoljan studijem. Uvjeti studija su na dosta niskoj razini. Na Akademiji postoje

samo jedne elektronske ispravne orgulje, tako da nam za vježbanje preostaju hladne crkve. Uspijemo li i tamo dobiti termin, zadovoljni smo, jer crkveni poglavari nastoje „sačuvati” instrumente. Što se tiče profesora, uglavnom sam zadovoljan. Jedina prednost Zagreba kao kulturnog centra je ta što imamo prilike čuti dobre koncerte. Nedavno je gostovala Petrogradska filharmonija, tu su i popularne pjevačke zvijezde, poznati dirigenti i orkestri iz Engleske, Amerike, Italije itd.

Subotica zaslužuje više koncerata

Kad biste bili u mogućnosti, što biste mijenjali u glazbenom životu Subotice?

A. K. L.: Obzirom da je subotička publika željna dobrih koncerata i da zna toplo primiti umjetnike, zaslužila je više koncerata. Subotici svakako nedostaje jedna normalna koncertna sala, zatim filharmonija (koja je nedavnim koncertom počela s radom), i opera koja je ukinuta još davne 1954. godine. Za manje opere kao što je npr. Mozartova „Bastien i Bastienne” našlo bi se mladih solista u Subotici, dok bi se za veće projekte morali pozvati ljudi sa strane, a za to je potreban novac koji je navodno uvijek problem. Festival SUMUS je pohvalni pothvat organizatora i nadam se da će se on i ubuduće nastaviti. U okviru SUMUS-a Subotičani imaju prilike čuti strane muzičare kao i naše priznate umjetnike bilo da djeluju u Subotici ili van nje.

Iz „tajnih” izvora saznajemo da se uspješno bavite i skladateljskim radom?

A. K. L.: Moja prva ozbiljnija skladba nastala je u suradnji sa subotičkim kvartetom „Belkanto” koji se sastojao od četiri solo pjevača kome sam je i posvetio. To je dio mise, kompozicija duhovnog karaktera. Slijedeća moja skladba posvećena je „Prelu '95” u Zagrebu, koja je napisana za solistu i četvoroglasni zbor na tekst Petra Vukovića „Sićanje na Prelo”. Praizvedena je uz Tamburaški ansambl „Hajo”.

Možemo li očekivati da će te nakon završetka studija ponoviti Vaš diplomski koncert na obnovljenim orguljama subotičke katedrale?

A. K. L.: Budući da je u muzičkom životu Subotice obnova katedralnih orgulja od velikog značaja, nadam se da će se mogućnost koncertiranja na orguljama maksimalno iskoristiti. Meni će biti vrlo drago da svoj diplomski koncert ponovim u svom gradu jer sam na tim orguljama i počeo svirati. Volio bih nakon završenog studija zao kružiti jednu cjelinu svog bavljenja glazbom koncertom na tim orguljama u gradu mog početka.

Nela Skenderović

Putevi, a među njima i put za Baju

Subotička groblja i nadgrobni spomenici:

BAJSKO GROBLJE (I)

Neki put je čudno da iz jednog grada prema drugom vode tri puta! Subotica to ima – oni vode ka Baji. Zanimljivo je da su u tri protekla veka k tom gradu vodila čak tri puta, a danas zapravo ni jedan! Dva su bila zemljana, kako se to nekad reklo „fla-

kod fabrike „Zorka” i to bez rampe, a koristi se tu i tamo za istovar uglja.

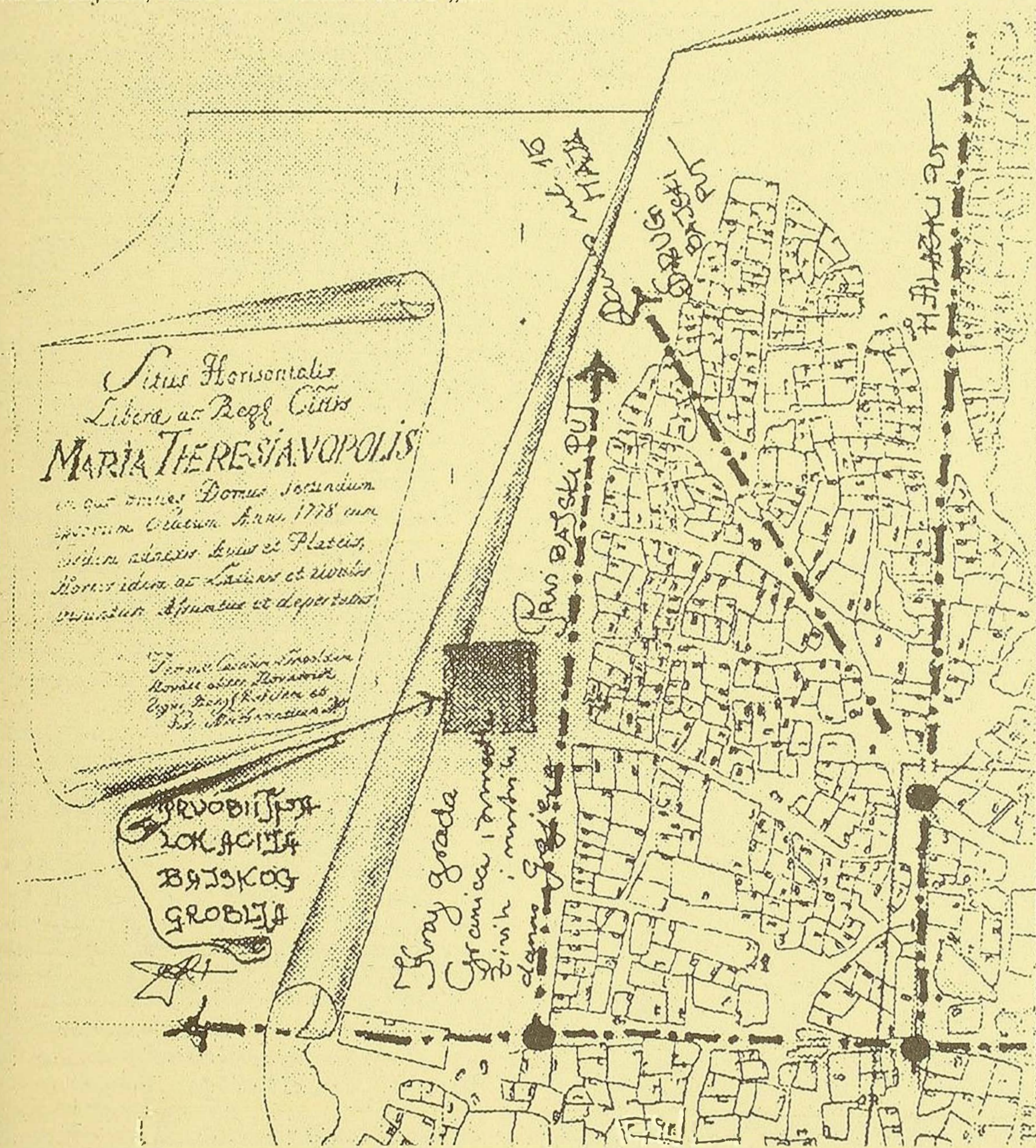
Od ova dva druga, zemljana puta, jedan se danas zove ulica 15. maja, a u narodu je još uvek ostao sačuvan naziv BAJSKI PUT. Tako ga je zabeležio i pomenuti Ivan Ivanji

izgled, ali lokaciju nisu. Istina, jedna je još ostala. Na njoj još uvek stoji broj 25 belon bojom ispisan na plavoj emajliranoj tablici a ispod njega, na manjoj tablici iste širine, al užoj, piše BAJSKI VINOGRADI! Napuštena je! Igrom slučaja baš je ispod samo BAJSKOG GROBLJA, a pored nje je jedna mala bara čija je trska sad smrznuta. Valjda su onomad radnici u ciglani „slučajno” otišli dublje sa iskopom... i eto sad: ostala nam bara, za koju ni ne znamo. A ta kuća koja je napuštena, samo što se nije srušila. Zidovi su joj od naboja izvedeni, ali ne svugde od žute zemlja već većim delom od crnice. Izgleda onda da taj bivši breg, na čijem je ostatku i deo BAJSKOG GROBLJA, baš i nije imao dobru zemlju. To se i pokazalo proširivanjem ovog groblja u drugoj polovini, ovog našeg veka.

No, vratimo se dobu kada je današnja Gajeva ulica bila GRANICA GRADA ŽIVIH, a BAJSKI PUT vodio ka BAJI, a šančevi još nisu postojali oko grada. Naime, ima jedan zanimljiv dokument u Istorijskom arhivu Subotice koji nam svedoči da su tokom leta gospodnjeg 1777. urbanizovana (osnovana) tri groblja, kraj tri gradska puta: „ad Bajaensem viam extra civitatem” (kraj BAJSKOG PUTA), „ad viam Halašiensensem” (kraj danas još uvek zvanog „Halaškog puta” ili „Kelebijskog”, a koji se zvanično zove Karadordev put) i treće „ad viam Szentienzis” (kraj danas isto tako zvanog „senčanskog puta”, ili zvanično „Marksovog puta”) U vezi s tim ima i anegdota u gradu: Kuda vodi Marksov put? Pa u senčansko groblje!. Ova nova tri groblja prema dokumentu iz godine 1785. iz aprila meseca, koji je zapravo izveštaj, daje nam podatak da je marta 25. 1777. godine izvešana Marija, žena Živana Dulića, sahranjena u BAJSKOM GROBLJU. Pokoj joj duši!

Međutim, to prvobitno BAJSKO GROBLJE, koje se nalazilo izvan grada živih, ne odgovara današnjoj njegovoj lokaciji već se ono nalazilo na prostoru omeđenom današnjim ulicama: Fruškogorskom, Gajevom, Ivane Brlić Mažuranić i Mičurinovom! Tek kasnije, a prošlo je tome skoro četrdesetak godina i zašlo se već u devetnesti vek, premešteno je tamo gde se i danas nalazi tzv. „Katolički deo Bajskog groblja”.

Mr. Antun Rudinski

sterisana”, a jedan je „vas út”, što bi u prevodu značilo „gvozdeni put”. Ovaj gvozdeni, ukinut je od skora (ima tom već više decenija)... Ko bi to sad znao sudbu šina, od te pruge, kojim vozom i gde su otputovale? Od njih je ostao sada već, sa saobraćajnog aspekta gledano, jedan besmisleni prelaz

– „Bajai út” – krajem prošlog, devetnaestog veka. Ali, onaj TREĆI, a zapravo PRVI BAJSKI PUT je današnja Gajeva ulica. Krajem VELIKOG osamnaestog veka, grad se upravo donje i rasprostirao u pravcu jugo-zapad. Što bi se reklo – tu je bio kraj varoši, kao i granica između grada živih i grada mrtvih. Tada još nisu postojali šančevi oko grada! Tu ulicu, vek kasnije, pomenuti Ivanji beleži sa nazivom „Bethlen útca”, čije tačno značenje ne postoji u rečnicima. Najbliže značenje je iz rečnika – „betele út”, što u prevodu znači „naseliti se”. To bi zasigurno i odgovaralo, obzirom da tamo od Gajeve ulice prema Kalvariji i tzv. Maloj crkvi u doba osamnaestog veka nije bilo ništa naseljeno. Nije bilo kuća, bio je to kraj grada i jedan veliki breg, pored koga je krajem narednog, a za naš prošlog, devetnaestog, otvorena Prokešova ciglana. Pored nje je izgrađeno malo radničko naselje: za radnike zaposlene u ciglani. Od tog naselja ostalo je ponešto. Njegova jedina i glavna ulica, koja se danas zove Kosmajška, je kratka i sa malo kuća, kao što su i kuće u njoj. One su vremenom promenile svoj spoljašnji

Toth-optika
SUBOTICA

Subotica

Tel: 51-045 Maksima Gorkog 26

Radno vreme

Radnim danom 9.00-12.00

16.00-19.00

Subotom 9.00-12.00

Radno vreme oćnog lekara

Radnim danom 17.00-19.00

ELEKTRO-MIX

INSTALACIJE
EL. UREĐAJI
APARATI ZA
DOMAĆINSTVO

MIX
SUBOTICA

Tel: 024 / 35-174
Sonje Marinkovića 31

VELIKO PRELO '96. U SLICI

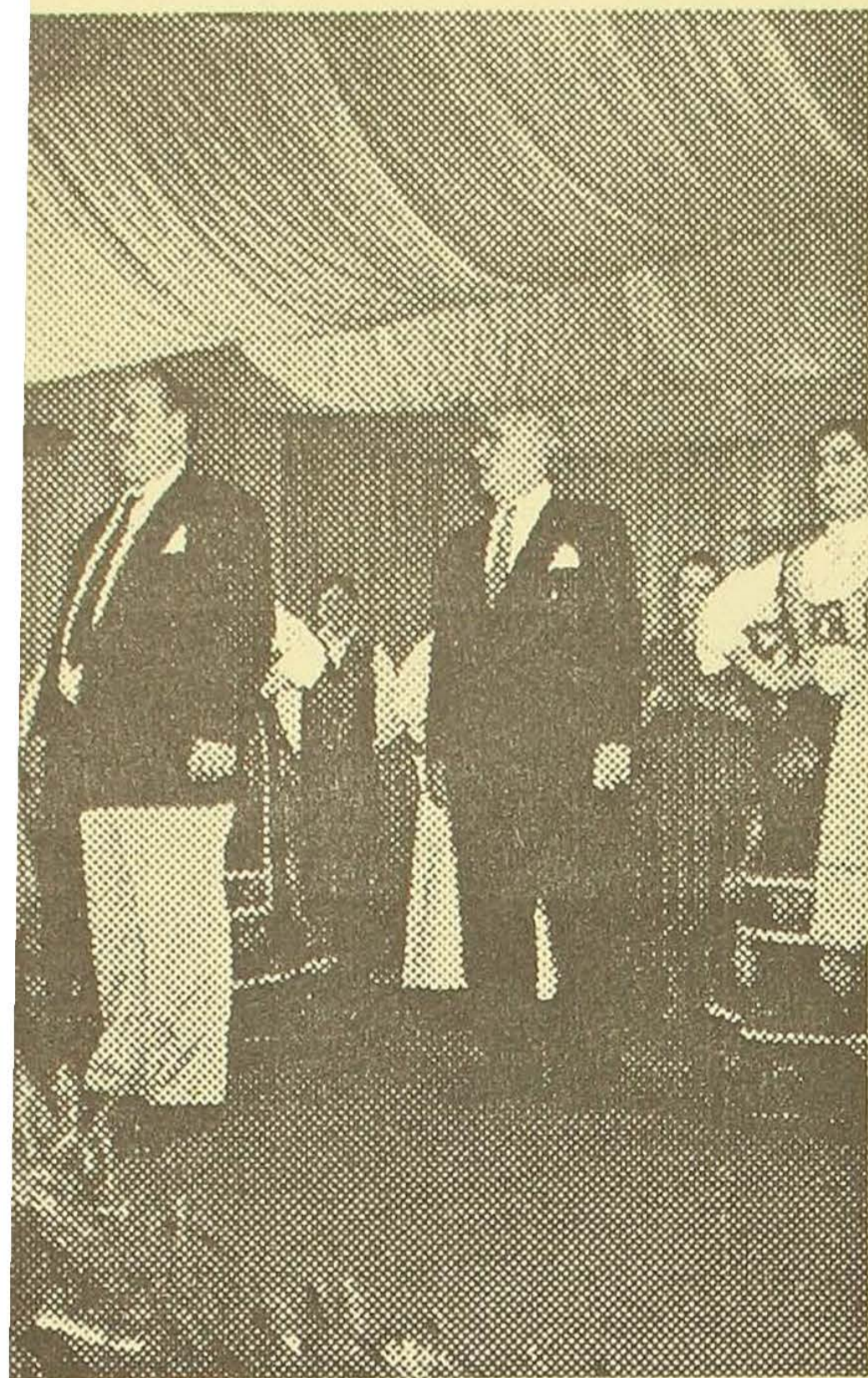
Gradonačelnik Jožef Kasa pozdravlja goste uz budnu pažnju predsjednika Organizacijskog odbora Laze Vojnića Hajduka.

Na drugoj slici spremna kamera Zvonimira Sudarevića zorno registrira što se u sali događa. Dotle traju konzultacije oko jelovnika što, sa druge strane, Augustin Juriga bilježi svojim skrivenim foto aparatom.

Na trećoj slici, nakon obilne večere, usljedio je divan sa prijateljskim ubjeđivanjem.

Muzika se na slici još ne čuje!

Foto: A. Juriga

Subotica - Mostar

Turneja HKC „Bunjevačko kolo” po Hrvatskoj i HRHB

Svaki put, svako putovanje, samo po sebi je izazov, doživljaj, pa ako hoćemo i avantura, osobito ako je na putu bilo neugodnih situacija. Kada sve prođe, upravo te neugodne situacije, snagom događaja se nameću, pamte se, prepričavaju, bivaju anegdotske. Vremenom bivaju drage. Ono što je lijepo često talasa samo površine, ali nemaju snagu dubine, da energiju putovanja pretvore iz materije događaja u duh doživljenog.

Turneja, uvjetno rečeno, s obzirom da je ovaj put po svojoj simbolici, vremenu i prostoru, bio bliži odrednici kulturne misije, bio je izazov za HKC „Bunjevačko kolo”. Kada kažemo izazov, ne želimo istaknuti moguću nepromišljenost, nego tom putu dati punu odgovornost, i svijest o situaciji, ali i značaj kulture u budućem a prijeko potrebnom povezivanju pokidanih kapilarnih veza između naroda i ljudi. Vene su presječene, za njih će političari vrlo brzo i uspješno putem raznih deklaracija i potpisa naći „by-pasove”. Ono što će ići teže, jesu porušeni mali mostovi, sitne žile koje vežu čovjeka za čovjeka, prirodu za ljude i ljude za prirodu i vraćaju povjerenje čovjeku, pripada sferi kulture, umjetnosti i sporta, međusobnim prisnim kontaktima, gdje smjeh, radost, pa i tuga kroz neobaveznu priču otvara dimenziju ljudskosti.

Dugi uvodnici se pišu obično iz razloga kada o nečemu ili nekome nemam što reći ili su dojmovi toliko snažni, pa ih ne možeš jednostavno potezom pera umiriti, ili se nečega plašiš. U ovome slučaju nije u pitanju ni jedno. Da su vremena drugojačija, dala bi se napisati lijepa reportaža, lijep putopis. No, vremena su uvijek nekakva, i ne možemo ih se osloboditi pukim uljuljkivanjem.

Kultura, upravo u takvim vremenima treba i mora pokazati svoju unutrašnju vokaciju, moć spajanja i svoju civiliziranu misiju. Iz tih razloga ovaj put smo doživjeli, shvatili i njemu prišli kao mostu mira i sponama pomirenja, i to na razini još međusobno nepriznatih država. Ali državama treba pomoći da bi je mali običan čovjek osjećao kao dio sebe, i punim plućima udisao zrak koji se stvara u pojmu suživljenja i uzajamnog uvažavanja, a ne da je doživljava na fonu granica, pasoša i putovnica.

I, tako 9. siječnja, u 7 sati HKC „Bunjevačko kolo” pošlo je na dug put od Subotice do Mostara. Na ovu kulturnu misiju i turneju Centar je pošao na poziv u organizaciji Hrvatske matice iseljenika i Ministarstva za znanost, prosvjetu i sport Hrvatske Republike Herceg Bosne.

Put dug drag i lijep, putovalo se okolo. U Tompi mijenjamo autobus. Detalj, koji u normalnim uvjetima nije vrijedan spomena. Nadamo se da ga u dogledno vrijeme i nećemo spominjati. Nastavili smo kroz Republiku Mađarsku, do Barcsa, prijelaz kod Terezinog Polja, kraće zadržavanje u Zagrebu na kolodvoru. Nastavljamo put Ogulina, gdje nas domaćini ljubazno dočekuju, i odmor. Noćimo u Ogulinu, sutradan nastavljamo preko Josipdola, Oštarija, Knina, Sinja, kraći odmor u Splitu, poslije duljeg vremena more. More, u jednom dahu, u autobusu se čuje more. Krećemo put Medugorja. Stižemo navečer, smještamo se u hotelu „Pax”.

Na granicama bez problema!? Znaci popuštanja.

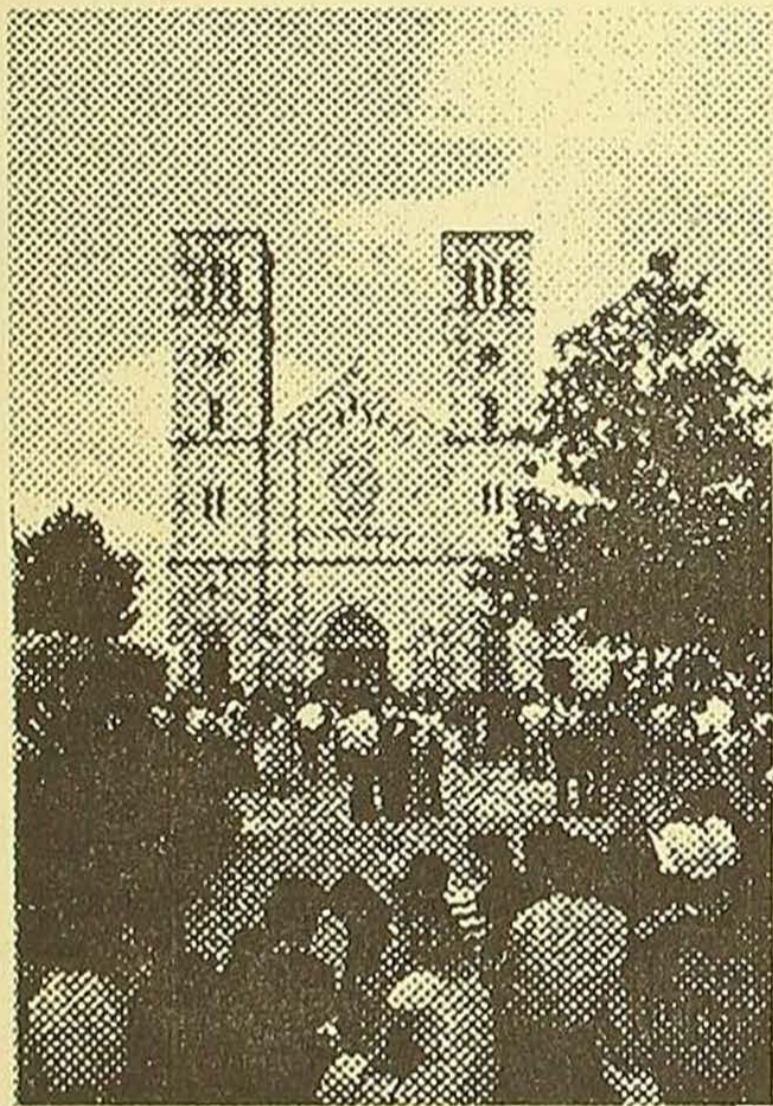
Uz put vidimo prizore i slike poznatih nam sa malih ekrana. Ruševine, skeleti kuća govore o odnosu čovjeka prema domu. Napuštena sela. Prazno, koncentrični krugovi praznine se šire u meni, pokušavam snagom imaginacije predočiti raniji život, dragosti, svade, dječiji smijeh... Sve što uz obiteljski život ide. Ne mogu, nešto me steže u grlu; okrećem glavu na drugu stranu „pejzaž” isti. Pitam se je li zlo u čovjeku, ili je čovjek u zlu. Odgovora nema. Racionalnog objašnjenja ne nalazim, sugeriram da je u pitanju neprimjereni sustav ranijeg društvenog ustrojstva. Ipak, zar tako i toliko? I konačno zašto? Zašto? Netko drugi će na ta pitanja morati odgovoriti, tješim se. U trenutku hvatam sebe kako mi ti prizoru postaju odjednom normalni, navikavam se. Slike nečijeg razrušenog doma bivaju mi normalnima! Strašno, ovaj vijek je negdje

na početku pogriješio u prvim koracima. Više ćutim nemir nečiste svijesti, oktroyirane nekim višim možda političkim razlozima, nego nemir i grižu savjesti. Netko provali „ovdje prave kabriolet kuće” (kuće bez krova). Smijeh. Postali smo ljudi bez topline, mašta nas zarobljava, bez trunke pravog odnosa. Mehanizam da tuda muka nije i naša nevolja, djeluju.

Svesam više ubijeden da sam na ovaj put morao poći. Poslije ovoga čovjeku se mora drugojačije pričati. Nekako ispočetka. Kako? Ne znam, ali moramosaznati. Do puta uz slike sa televizije i novina, zavaljen u fotelju, mogao sam neobavezno o tome teoretizirati. Sada, sada suodgovornost raste, uz ubijedenje da ova civilizacija mora pronaći sustav za uništenje rata, a onda ponovo val pesimizma uz pozivanje na citat „sve dotle dok su ljudi u tolikoj meri nesrećni da im se uzajamno uništenje čini manje strašnim od produženja života, takav sistem nema izgleda da se stvori”. Upadam u zamku, nalazeći da kulturna misija, i podizanja svijesti na višu razinu i novo buđenje savjesti u odnosu na drugog, treba imati dominantnu ulogu u gradnji drugojačijih odnosa među ljudim i stvarima.

Toliko o impresijama, o nečemu što sam sa ovoga puta morao reći, jer sam sa njega došao nov, nov u smislu da nade ima, ali svi skupa trebamo o tome dobro razmisliti. Nesreća ne ide sama, nesreća u sklopu kolektiviteta pogada pojedinca kada ga osobno dotakne, a dotle zjapi u nama plato sive ravnodušnosti. Ona se nužno mora dokinuti.

Rekli smo da je put bio izazov za sve nas, pošli smo sa ubjedenjem da gradimo mostove suradnje, uspostavljamo i povezujemo pokidane veze, bez kojih ako ih ne oživimo, čovjek će u biti biti frustriran. Organizacija izuzetna, domaćini ljubazni na svakom koraku, mnogo dirljivih susreta, i toplog prijema kod publike, mnogo dojmova. Sve je nekako podsjećalo na stara vremena. Kvaliteta koja obećava.

HKC „Bunjevačko kolo” predstavio se sljedećim programom: folklorna sekcija izvela je splet bunjevačkih i mađarskih plesova u koreografiji Ivana Pešuta, likovna sekcija postavila je izložbu slika svojih članova, a prezentirani su bili i radovi naših slamrki, članica HKPD „Matija Gubec” iz Tavankuta. Izložba koja je izazvala izuzetnu pozornost bila je postavljena u Mostaru i Ogulinu, koju je otvorila gospodica Jozefina Skenderović, literarna sekcija Centra bila je zastupljena sa radovima Balinta Vujkova, Lazara Merkovića i Vojislava Sekeja. Njihove radove čitali su članice recitatorske sekcije Centa. Pozdravnu riječ imao je predsjednik Bela Ivković. Ovako zamišljenim programom ravnao je gospodin Lazo Vojnić Hajduk.

Pored Mostara, priredbu smo imali u Posušju, Tomislavgradu, Čapljini, Širokom Brijegu i Ogulinu.

Jedno popodne, skoknuli smo i na kraći izlet do Bune. Bio je to dirljiv susret, pun neke nostalgije, miris zavičaja Bunjevaca uvlačio nam se pod kožu. Na turneji dogovoreni su novi susreti i viđenja.

Našim domaćinim zahvaljujmo na srdačnom prijemu, posebice Matici hrvatskih iseljenika, kao i njenom predsjedniku gospodinu Anti Belji, i ministru znanosti, prosvjete i sporta Hrvatske Republike Herceg Bosne gospodinu Jozi Mariću.

Vojislav Sekelj

Iz sportske prošlosti Subotice

Sportsko društvo „Achilles”

Szabadkai Torna Egylet (Subotičko gimnastičko društvo) ni iz bliza nije moglo tako glatko i brzo prebroditi krizu u koju je zapalo. Stalne nesuglasice neposredno su utjecale i na natjecanje. Sportski pokret kao da je paraliziran. U sklopu općeg interesiranja, politika dobija prednost u odnosu na sport. Nije za čuditi se, približavali su se izbori.

Glavni akteri predizborne političke borbe su lider lijevo orijentiranog „Népköra” (Narodnog kruga) Simon Mukics i lider vladajuće stranke Lazar Mamužić. Simon Mukics, mlad i ambiciozan političar koji je baš u ovo vrijeme izbio na političku arenu, poznat je bio po tome što je u Mađarskom parlamentu održao najduži govor.

Kálmán Petkovics u svojoj publikaciji „Régi Szabadkai játékok” piše: „U predizbornoj kampanji Mukics uz neposrednu suradnju i pomoć Vermes Lajosa, organizira tako veliko narodno veselje koje je zamenilo sve ostale priredbe. Pet tisuća ljudi se sjatilo u Gradski park. Raznovrstan i uistinu zabavan sportski program isključivo je bila zasluga Vermes Lajosa...”. Iz iste publikacije saznajemo da je tada održano u Subotici i prvo javno natjecanje u ljepoti (biranje mis) i da je na ovoj priredbi bilo još natjecanja u piću, hrvanju, trčanju preko prepreka, trčanju u džakovima, puzanju uz stup i još mnogo čega – sve do mraka. A poslije, uz svijetlo baklji, natjecanje u plesovima i veselje do zore.

Ovo je bila glavna atrakcija ljeta. Partijska proslava „Népköra”. Međutim iz cijele ove hajke, „četrdesetosmaši” ništa nisu profitirali. Stranka Lazara Mamužića glatko je pobijedila na izborima.

Dakle, i u ono vrijeme vidimo da je sport neizbježni saučesnik političkih zbivanja. Ne podsjeća li vas ovo na današnja naša zbivanja?

Ali vratimo se sportu.

Nakon održanih izbora, na inicijativu mjesnih vlasti, Sz. T. E. povlači „spasonosni” potez: 23. prosinca 1886. godine održava vanrednu skupštinu, na kojoj je izvršena obnova kadrova te donijeti zaključci u cilju ponovnog oživljavanja rada Društva. U upravu su izabrani ljudi različitih stranačkih opredjeljenja, kao i pristalice gradonačelnika, ali i opozicije. Na položaj predsjednika ponovno je izabran dotadašnji predsjednik Mihály Pertics, gradonačelniku vjerna osoba. Financije su dospjele u sigurne ruke – za blagajnika je izabran Đeno Dulić veleposjednik, predsjednik „Pučke kasine”, inače

veoma poznata i ugledna ličnost u gradu. Za tajnika pak Biró Károly, načvinski veleposjednik, koji će poslije 15 godina postati gradonačelnik. Na mjesto kontrolora izabran je lider opozicije Simon Mukics...

Ova „mješana” uprava nije obećavala mnogo dobrog. Gospoda su role prihvatili, ali žrtve nisu.

Materijalna strana, odnosno kronična besparica i stalne nesuglasice u Društvu, su

Vermes Lajos – osnivač SD „Achilles”-a

i dalje glavni problem i kamen spoticanja. Društvo se iscrpljuje i pada u sve veću krizu. Raskol je neminovan bez obzira i na sve učinjene pokušaje koji su donijeti na skupštini 23. prosinca 1886. godine.

Raskol u SZ. T. E.-u dao je povoda za osnivanje novog društva. Novoosnovano Sportsko društvo „Achilles” kreacija je Vermes Lajosa. Ono prilikom osnivanja ima četrdeset i četiri aktivna člana, od kojih četrnaest činovnika, devet trgovaca, šest pravnik, tri zemljoposjednika, tri učenika, dva obrtnika, dva apotekara, dva liječnika, jedan građevinski inženjer, jedan veterinar i jedan novinar. Dakle i u svom Društvu većina članova čine intelektualci iz imućnih krugova.

Priča o „Achillesu” nastavlja se u narednom broju.

Ante Zomborčević

Krležijana

Deformira čovjeka

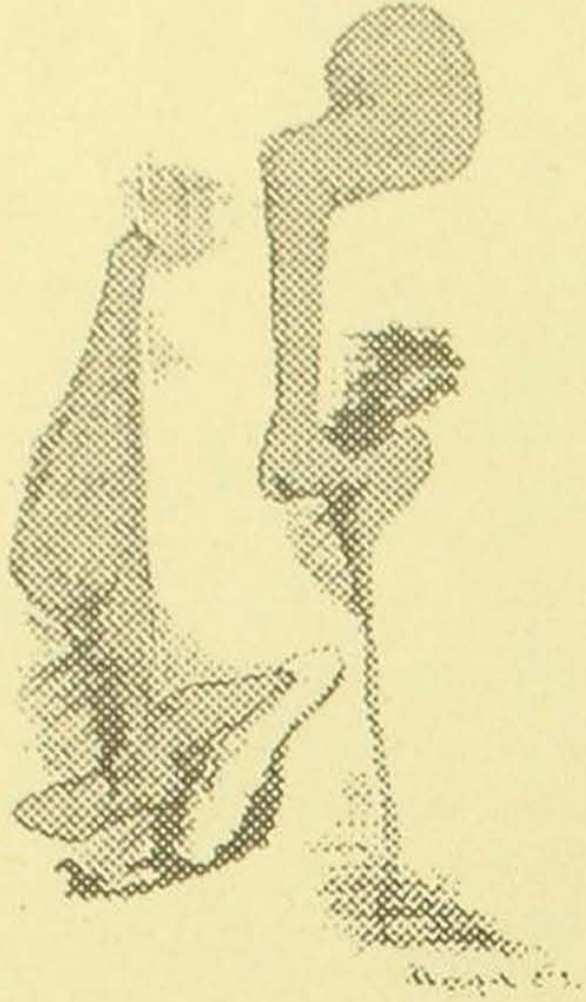
Mi smo tako duboko zagrezli u samoobmane, mi smo tako krivo dresirani da nam pretvorljive i odvratne laži naših shema uzrokuju kucanje bila, drhtanje srca, znojenje dlanova, i nema čovjeka, koji se nije poklonio u životu lažnim spomenicima ili nije zaplakao nad rodoljubivim strofama uz pratnju limene glazbe i bubnja.

Miroslav Krleža, 1934.

„Bunjevački kalendar za pristupnu 1996.”

Summa diletantizma pisane riječi (II.)

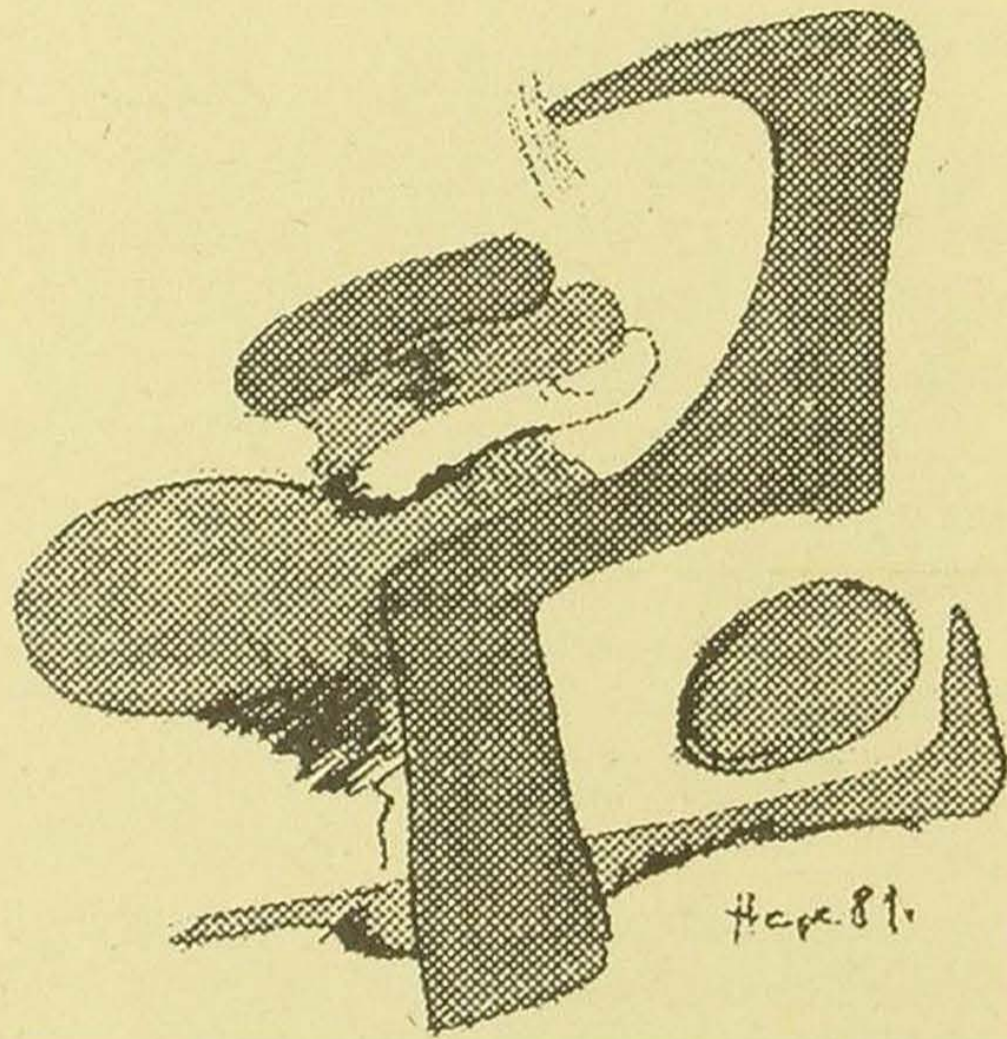
Autor s najvećim brojem priloga je **Mislav Vojnić Hajduk**, glavni i odgovorni urednik. U lepezi tekstova različitog sadržaja on nam se gotovo sudbinski nameće kao kronik (str. 1-6), politički analitik (str. 15-17), povijesničar (str. 19-20), te na koncu i kao književni kritik (str. 24-25).

U ulozi kroničara (istina uz sudjelovanje **Stevana Nemeta**) točno oslikava na razini trača subkulturnu djelatnost „Bunjevačkog kulturnog centra”. Kao i svi pedantni kroničari i on počinje ljetopis s „janurom”, a završava s „decembrom”. U tom galimatijasu (uzgred: napisanom bez jasne predstave o tome što se i kako hoće reći) faktografija rada ove Ustanove je više nego skromno obrađena, s pregršt nebitnih momenata, te izrazito narativnim, ali i nesuvislim, povezivanjima efemernih događaja, koje je svojstveno peru VHM-a. A sve, dakle, to vjerno prate i bizarni epski opisi njegovog susreta s **Ladislavom Kovačićem** (kojega, usput, on nije, zamislite, znao „ko pisnika”), zatim otkrivanje dirljive činjenice o **Stojanu Berberu** kao „velikom prijatelju našeg naroda”, te zakulisnog i mistikom obavijenog, ali „najkarakterističnijeg” „divana kod načelnika Severno-bačkog okruga g. **Dragana Božinovića**, sa g. **Pavelom Domonjijem** i g. **Slobodanom Stojadinovićem**”. Ono što je biserno svakako su objašnjenja rada ovoga Centra: recimo njihovo sudjelovanje na Općinskoj smotri folklora pojašnjeno je s razlogom „da ne bi bilo šale”! A ovako urednik i kronik počinje opis rada Centra za mjesec svibanj: „I u ovom mjesecu angažovanje počinje od samog početka”. A kako može drukčije? Od nesamog kraja? Ili, od tek napola same sredine? U frazeologiji ulice, g. Vojniću nije strano ni koketiranje u analogijama po zlu poznatim pjesmama, pa tako kaže „Spremite se, Bunjevci (!?, op. a.) jel' aktivnosti u julu sam tek počeo pisat, pa je bolje da to oma i naglasim” (eto na taj način on naglašava značajnost nečega!). Listopad je, pak, mjesec s malo rada u Centru, a kronik to ovako pojašnjava: „Nije bilo baš Bog zna čega, al' smo zato upisali nove članove u sve sekcije”! Eto, i to je bilo vrijedno zapisati. Povijesti i budućnosti radi! U godini kulture. A na račun poreznik obveznika. Međutim, budući da nije mogao pratiti sve

što je Centar radio, prisutna je kod njega i, prepuna zebnje, mogućnost zaborava. No, to nikoga ne treba brinuti jer „ako sam što-god zaboravio, ne srdite se, napisaću drug-put”. Živi bili i sa srećom dočekali.

Svoju, pak, ulogu političkog analitika VHM izvršava sa sveprisutnom i prepoznatljivom lucidnošću augura, osobito kada interpretira političke događaje u „SR Jugoslaviji i oko nje”. Istina, on se ovoga ne bi ni 'laćao' da ranije nije 'obećao'. A tko kleveće i laže... znamo što s njima biva. Dakle, alkemiju političkih događaja dijeli tumač i analitik po znanjnoj manihejskoj shemi dobro-zlo, ali s pojačanim momentom autizma: svi su skupa zločesti osim većinskog naroda državne nam zajednice, a u tome „nikako da svit prizna da je pogrišio”. Dalje, VHM imenicu „Musliman” piše malim početnim slovom. Sintagmu „danke Dojčland” (hvala Njemačka) on razumijeva kao jednu od moćnih država: „danke Dojčland i ostali moćni”! Međutim ne lezi vraže. Ima „problema” i kod Srba. Naime, „A Srbi ko Srbi. Nikako da se slože i dokažu da ono 'Samo Sloga Srbina Spašava' nije najernja ironija (!? što bi to u ovome kontekstu trebalo da znači nerješiv je problem za našu hermeneutički moć, op. a.), već što-god stvarno, što-god što će sve natirat da dobro razmisle kad divane, il' nedaj Bože, krenu na

Srbe”. Lamentira i očito huška urednik i analitik, uz ogradu da tako samo on misli, „a ako nije u pravu, nemojte mi ni tušta zamirit”. Ujedno, čvrsto, rekli bismo postojano, na tragu mirotvorne politike stoji miroljubac VHM i dvoji: kako će se od sada, kada dakle mir nema alternativu, učitelji povijesti tumačiti djeci odlazak cara Lazara u boj na Kosovo! U toj nas dvojbi (ali s upečatljivom porukom: pa ipak...) ostavlja na koncu sretne oštromnim zaključkom da nam sankcije „nisu baš skinili, već su suspendovali, al' to Vam dode isto”. No, ne zna on da će upravo proces dolaženja toga pokazati da o istosti bar u ovome slučaju nema niti govora, a kamoli primisli!

(nastavit će se)
Tomislav Žigmanov

Imenik rocka

Cyril Davies – jedan od utemeljitelja i pionira belog bluesa u Britaniji, pokojni Davies se rodio u Denhamu, 1932. godine. Dugogodišnja plodna saradnja s drugim, takode pokojnim velikanom ranog britanskog bluesa i jazza, Alexis Kornerom, prekinuta je na insistiranje Daviesa, koji je zajednički sastav, legendarni „Blues Incorporated”, odgajalište svih budućih rock, blues i jazz muzičara koji će obeležiti britansku rock-istoriju, napustio želeći da svira blues na način Muddy Watersa i ostalih velikana iz postojbine bluesa, SAD, dok je Korner već uvodio, preko duvačke linije, jazz na velika vrata u grupu. Njegov „Cyril Davies Rhythm And Blues All Stars”, s Daviesom na vokalu, usnoj harmonici i gitari s 12 žica, uključivao je takode velike buduće rock-zvezde, kao što su „Long John” Baldry (vokal, akustična gitara), ili pokojnog pijanistu Nicky Hopkinsa, najslavnijeg i najtraženijeg studijskog muzičara u rocku, svih vremena. Davies je umro od leukemije, 7. januara 1964. godine.

kompletna diskografija:

– Live At Blues And Barrelhouse Club (sa grupom „Blues Incorporated”, 1963.)
– The Sound Of Cyril Davies (1963)

Miles Davis – crnopusi američki trubač (takode pokojni), kompozitor, aranžer i velikan post-bopa, „cool” jazz, i utemeljitelj jazz-rocka i pop-jazza. Jedan od istinskih gitarista moderne muzike 20. veka.

Probrana diskografija:

– In A Sillent Way (1969)
– Kind Of Blue (1969)
– Bitches Brew (1970)
– Miles At Fillmore (koncertni, 1970)
– Live Evil (koncertni, 1972)
– At The Pluggen Nickel (koncertni, 1986) the „Spencer Davis Group” – veoma bitan sastav (i, uz „Yardbirds”, „Animals”, „Bluesbreakers”, „Graham Bond Organisation”, „Them” i „Blues Incorporated” najvažniji „inicijalni” blesak) na tek procvatnoj britanskoj rhythm & blues sceni. Spencer Davis (vokal, gitara, usna harmonika, bendžo), Muff Winwood (bas), Peter York (bubnjevi), a naročito „vunderking”, birminghamski Mozart), Muffov „mladani braca”, Stieve Winwood, koji je, i pored Davisovog imena u nazivu grupe, bio njen neprikosnoveni lider, kao kompozitor, aranžer i maestralni pevač, klavijaturista i solo-gitarista, i to s nepunih 15 (!) godina, bili su najblistaviji i najpotentniji dragulj tzv. „prvog vala britanskog blues – boom-a”. Razišli su se 1967. kada je već poodrasli Winwood otišao da osnuje slavni „Traffic”.

Probrana diskografija:

– Their First LP (1965)
– The Second Album (1966)
– Autumn 66 (1966)
– Live (1967 – koncertni)

the „Dead Kennedys” – američki beskompromisni, žestoki i anahroni punk-rock sastav, osnovan 1978. u postavi: Jello Biafra (vokal), East Bay Ray Valium (gitara), Klaus Flouride (bas gitara) i D.H. Pelgro (bubnjevi).

Probrana diskografija:

– Fresh Fruit For Rotten Vegetables (1980)
– In God We Trust (1984)
– Bedtime For Democracy (dvostruki, 1986)

Robert Tilly

Naš književni leksikon

Károly Jung (Bogojevo, 26. lipnja 1944.), pjesnik, kritičar, esejist, prevoditelj, novinar, znanstvenik. Srednju tehničku školu završio u Subotici, diplomirao na Univerzitetu u Novom Sadu, potom je magistrirao a onda doktorirao iz književnih nauka. Jedno vrijeme radi kao skladištar, novinar, lektor, suradnik te vandredni profesor u Hungarološkom institutu novosadskog Filozofskog fakulteta. Dobitnik je više nagrada: Hídove za poeziju, Sentelekijeve nagrade, Baszalikom za prevoditeljstvo i spomen-medalje Orttai Gyula u Mađarskoj.

Jungova poezija karakteristiše zanimanje za prošlost, historijsku, folklornu i književnu. Historijski rekvizitarij mu služi da u njega uglati svoje uskličnike koji upozoravaju kako na kontinuitet tako na okolnosti i trenutke nascentnog rađanja pjesme. Autorova sve naglašenija ironija ukazuje na razočarenje, očaj, akcentiranje ličnog bivstva u svemu.

Napisao je desetak knjiga pjesama, eseja i studija: „Ég az erdő” (Šuma gori), 1968.; „Leng” (Leluj se), 1970.; „Bájlóló gyermekek” (Očaravajuće dječje pjesme), 1975.; „Az elmékezet útján” (Putevima sjećanja), eseji, 1993. itd. Pjesme i studije su mu prevedene na hrvatski i srpski jezik. Sastavio je više antologija narodnih priča, kraj ostalog je sačinio izbor i napisao vrlo opsežnu studiju za odbrambeni reprezentativnih narodnih pripovjedaka koje je sakupio i obradio Balint Vujkov „Az aranyhajú gyerekek” (Dica zlatne kose) – Bunjevačke narodne pripovijetke, izdanje Forum, Novi Sad, 1988.

Podlokano vrijeme

*Kasnije, kada ti se već
Između prstiju otkotrljaju
Srebrnjaci i zlatnici,
Kad saznaš
Da je strogi bilans svih godina:
Podlokano vrijeme –
Već spremno za rušenje;
Kada si u sebi već
Razorio sve kanale,
Sve grobove, uspomene,
Sve što si bio,
A i ono što si
Mogao da budeš:
Otvoraš onu
Škrinju od orahovine.
U nju si sklanjao ostatke od
  olovaka
I druge otpatke,
I sve što je još
Ostalo
Ili može da ostane od tebe;
Što bi moglo da bude,
Što postoji, ali je nemoguće;
I u nemogućem
Lagano gašenje,
Vrijeme koje tinja,
Podlokano vrijeme.*

Prijevod: (j. v.)

Priredio: (l. m.)

Strane reči u ikavskom izrazu (VI)

Iz izlaganja književnika Milovana Mikovića na skupu „Strane reči i izrazi u Srpskom jeziku, sa osvrtom na isti problem u jezicima nacionalnih manjina” (Subotica 19-21. listopada 1995.).

U stihu **pa ga je hajduk sa svojim ljudima ukebo** (44;45) hajduk tur. – mađ. 1. odmetnik od turske vlasti, borac protiv nje; 2. odmetnik uopšte, razbojnik; 3. provalnik, lopov, prepredenjak, prevejanac; 4. momak slobodnog ponašanja, bečarina, junak, „dika” (po Slavoniji); 5. telesni stražar, gardist, pandur.

U stihu **na jednoj višljoj anti di ja baš fajin bilo odorano** (44;58) anta, humak, meda na njivama, mađ. anta, grč. ant protiv, protu.

U stihovima **kad ošikari kastrone / avliju pomete** (51;18,19) kastrona, posuda za kuvanje, kastrola nem. (iz franc. casserole).

U stihovima **a kako dođe proštenje / iz varoši se okupe / marveni doktori prokatori / indžiliri kaputaši porcijaši / adnađi špije žandari vinciliri / kuferaši da njim svima pamet sole** (53;1,2,3,4,5,6) marveni doktor, kod B. veterinar; indžiliri, inženjer; prokator, advokat lat. procurator u starom Rimu visoki činovnik koji je u ime cara upravljao pojedinim carskim zemljama, opunomoćnik, namesnik, zastupnik, obavljač tuđih poslova, posrednik, crkveni tutor; adnađ, oficirski čin, poručnik mađ. hadnagy; vincilir, čuvar vinograda mađ. vincellar pudar.

U stihu **meso s kostivi na fanke skidaje** (53;36) fanak, krofna, mađ. fank kolut na glavi što ga nose žene u znak udaje, nem. Pfannenkuchen uštupci, vrsta hruskavog kolača pečenog na masti, kroštule.

U stihovima **med haramijama / frajlama vandrovačima** (62;12,13) frajla, neudata žena, gospodica, usedelica, nem. Fraulein gospodica, konobarica, ulična devojka. Vandrovač, skitnica nem. wandern putovanje, mađ. vandorlas putovanje po svetu, mađ. vandrolo vandrokaš, skitnica.

U stihovima **ima l' tebi takom lika / dotleg češ bortat** (66;12,13) bortati, poboljevati, kuburiti, životariti mađ. borit (ott, son) poklopiti / poklapati nešto, pokriti, boritas, obložanje, oplata, pokrivanje, obloga.

U sva tri izdanja **Avaških godina** u podnaslovu se ukazuje da je poema u fragmentima. Prvo i drugo izdanje sadrže po 740 stihova, raspoređenih u 30 delova, a u trećem izdanju poema je proširena na 1695 stihova u 69 fragmenata, a svaki se fragment može čitati i kao posebna pjesma, „u pokušaju traganja za nedokučivim stvarima početkom i krajem” (5) što ostavlja mogućnost da se delo nadopuni i „novim varijacijama u smislu ničanski beskrajnje moći interpretarovog subjekta” (6). Mada su fragmenti nejednake dužine u sva tri izdanja sadrže, u proseku, po 24 stiha (I i II izdanje 740:30 = 24,66; III izdanje 1695:69 = 24,56).

Priredio: Vojislav Sekelj

Promocija „Povelja” u Subotici

Knjiga kao izazov današnjici

Po mnogo čemu vrijedna knjiga mr. Slavena Bačića „Povelje slobodnih kraljevskih gradova Novog Sada, Sombora i Subotice”, koja je već dobila izvrsne kritike, promovirana je subotičkoj javnosti u prostorijama HKC „Bunjevačko kolo” 24. siječnja, dva dana kasnije od dana proglašenja Subotice slobodnim kraljevskim gradom 1779. godine. O knjizi su pored autora govorili i g. Antal Hegedüs, doktor povijesnih znanosti koji se bavi poviješću feudalnog doba, i g. Mirko Grlica, povjesničar.

U svega nekoliko minuta oni su vrlo umješno i pristupačno iznijeli najbitnije značajke ovog djela. Naglasivši da je knjiga Bačića veoma ozbiljan i temeljan znanstveni rad, dr. Hegedüs je rekao da povelje kao pravni akti govore o onome što danas nazivamo teritorijalnom, kulturnom i personalnom autonomijom, te pojasnio kako je ona tada izgledala u Novom Sadu, Somboru i Subotici. Dajući vrijednosni sud o knjizi, Mirko Grlica je rekao kako smatra da je datum dobivanja statusa slobodnog kraljevskog grada najznačajniji datum u povijesti Subotice, jer je povelja, po njemu, najviše utjecala na stvaranje novog društva i donijela klice modernog doba u drugoj polovici 19. stoljeća. U svom govoru je istaknuo da je ubrzani razvoj Subotice posljedica dobivanja povelje. Kako je rekao, jasna, koncizna, precizna, pisana lijepim stilom, knjiga je izazov današnjem vremenu i kulturnoj javnosti Vojvodine u kontekstu svima nam znanih društvenih promjena, jer pitanje je koliko je javnost spremna apsorbirati skromni tiraž knjige. Svoj govor Mirko Grlica završio je uvjerenjem da će knjiga biti aktualna i generacijama iza nas.

Nakon izlaganja gostiju, g. Tomislav Žigmanov je uputio autoru nekoliko interesantnih pitanja a nakon toga je otvorio diskusiju, što je pridonijelo rasvjetljavanju tematike same knjige i povijesti toga doba. Odgovarajući na brojna pitanja, autor je rekao da je slobodni kraljevski grad bio kolektivni plemić u smislu zajednice i da je bio pravno lice. Nadalje, u tadašnjoj Ugarskoj bilo je još mnogo gradova koji su imali status slobodnog kraljevskog grada, kao što su Budim, Pešta, Pečuh, Segedin, Debrecin, Zagreb, Osijek, Karlovac, Koprivnica, Temišvar, Bratislava, Košice... Povelja, koja je pojedinačni zakon, dobivana za zasluge i određenu sumu novca, donosi i privilegije i obaveze gradova. Za Suboticu se bit privilegija sastojala u dobivanju autonomije – municipalnosti, kao i u nizu povlastica u različitim oblastima: Subotica je imala pravo na dva zastupnika u Zemaljskom saboru; imala je gradsku upravu – magistrat; grad je imao pravo predlagati župnike a biskup je te prijedloge morao uvažiti. Isto tako, imao je monopol – pravo na proizvodnju i prodaju vina, mesa itd. Obaveze grada bile su kao i obaveze plemića: pomagati vladara; grad je morao davati vojnike, i plaćati dio poreza. Svaka povelja imala je i svoje osobenosti, a u subotičkoj se ona ogleda u tome da je Subotica bila jedini grad koji je nosio ime carice Marije Terezije.

U javnosti iznijete dvojbe o neravnopravnosti građana na religijskoj osnovi pojasnio je dr. Hegedüs rekavši da unatoč tome što su u subotičkoj povelji formalno favorizirani rimokatolici, grad je bio tolerantan i u vjerskom pogledu, te dodao da je život u Subotici uvijek nadilazio ideologiju.

Nela Skenderović

Znaci trovanja sredstvima za zaštitu bilja

Ukoliko u toku primene dođe do trovanja sa sredstvom za zaštitu bilja, znaci trovanja se ne ispoljavaju za sve vrste u stom vremenskom intervalu od momenta trovanja, niti na isti način. Kada i kako će da se ispoljavaju znaci trovanja, zavisi od mnogo faktora. Poznato je da sve aktivne materije nisu jednako otrovne, kao i to da neotrovnih praktično i nema.

Brzina delovanja otrova unošenog u organizam čoveka zavisi i od vremena provedenog u zatrovanoj atmosferi, od klimatskih faktora u doba primene sredstava a i od otpornosti organizma. Većina pesticida brže ispoljava otrovnost pri toplom vremenu, a simptomatično je da se otrovnost brže ispoljava kod dece, trudnica i starijih osoba.

Najčešći vidovi i znaci trovanja su:

- vrtoglavica, slaba ili jača glavobolja, bolovi u slepoočnicama, nesvestica;
- bolovi očiju, pospanost, crvenilo sluzokože kapaka, poremećaj vida;
- opšta slabost, teško disanje, pokreti glave su otežani, gubitak osećaja na spoljnje i unutrašnje podražaje;
- bezvoljnost, gubljenje apetita, mučnina u stomaku, proliv, povraćanje;
- osećaj toplote u celom telu, povišena temperatura, pojačano znojenje, osećaj hladnoće;
- nepravilan rad srca, grčevi, delimična paraliza;
- preosetljivost centralnog nervnog sistema, razdražljivost, bolovi pri gutanju, strah;
- usporeni ili ubrzani rad srca, sniženje krvnog pritiska;

- šum u ušima, osećaj gluvoće;
- pojačano lučenje pljuvačke;
- padanje u komu i smrt.

Pored navedenih znakova trovanja sredstvima za zaštitu bilja, postoje i drugi znakovi, no naznačeni su najtipičniji. Ukoliko se čovek pri radu ili nakon rada sa pesticidima nelagodno oseća ili se manifestuje neki od navedenih znakova, nužno je da se što hitnije obrati najbližoj medicinskoj ustanovi za pomoć. Svako zakašnjenje traženja lekarske pomoći najčešće završava katastrofalno po zdravlje, a ne retko i smrću.

Prva pomoć otrovanom sredstvom za zaštitu bilja

Trovanje pesticidima mogu da budu slučajna, samoubilačka i ubilačka. Najčešća su slučajna, prvenstveno kod lica koja često koriste sredstva za zaštitu bilja u cilju zaštite bilja od bolesti i štetočina. Slučajna trovanja su i kod dece. Za samoubilačka i ubilačka trovanja najčešće se koristi insekticidi i herbicidi i to oni koji nemaju protuotrov. Najčešća slučajna trovanja se događaju na njivama ili voćnjacima, u selima, dakle udaljeno od medicinskog centra.

U organizam čoveka ili životinje otrov prodire sledećim kanalima:

- putem organa za disanje;
- preko usta;
- preko kože i
- preko sluzokože očiju.

U slučaju trovanja preko organa za disanje prvi znaci se javljaju u vidu kašlja, a zatim osećaja gušenja. Znaci trovanja preko usta najčešće se ispoljavaju mučninom i po-

vraćanjem, pa zato treba specijalnim sredstvima da se izazove povraćanje i to dotle dok iz želuca ne počne da izlazi čista i bistra tečnost. Ukoliko pri ruci nema drugih sredstava, povraćanje izaziva stavljanjem prsta u usta, korišćenjem većih količina mleka, slane vode ili blage sapunice. Ukoliko se radi o trovanju preko kože, potrebno je otrovanom odmah skinuti odeću, oprati celo telo mlazom vode. Sluzokoža (očiju, nosa, grla i usta) treba da se ispere vodom ili blagim rastvorom sode bikarbone.

Toksično dejstvo pesticida može da se ublaže davanjem protivotrova (antidota). Kao najjednostavniji antidot mogu poslužiti: belance od jaja, mleko, sok, najbolje je dati sok od limuna, razblaženo sirće, čist sastrugani kreč sa zida.

Jedan od najuniverzalnijih antidata je medicinski ugalj, koji se prodaje pod nazivom „aktivni ugalj”, a može se nabaviti u apotekama, pa je preporučljivo da se manja količina ima i u kući tj. domaćinstvu poljoprivrednika. Ugalj se za upotrebu spravlja rastvaranjem jedne kašičice aktivnog uglja u čaši tople vode.

Otrovana lica u nesvesnom stanju ne treba da se sredstvima za povraćanje oživljavaju, a ukoliko je disanje usporeno ili stalo treba da se primeni veštačko disanje – usta na usta. Obavezno prebacivanje nesrećenog do najbližeg medicinskog centra ili bolnice, radi pružanja hitne pomoći.

(nastavak u sledećem broju)

Mr Ivan Rudinski

Ishrana pri nižem životnom standardu

LOBODA – *Chenopodium album* L.

Loboda, zvana još i guščija noga, kenopod ili pepeljuga, jedan je od najraširenijih korova na kultiviranim površinama. Najradije raste na plodnom zemljištu bogatom solima i obično je prvi korov koji naraste na sveže nasutom tlu, pa se u velikoj množini pojavljuje uz gradilišta i na sveže uredenim nasadima. Mada raste gotovo svuda, u našoj zemlji se retko koristi kao hrana premda su je jeli još razni stari narodi širom sveta, a ponegde je i danas gaje radi ishrane ljudi.

U jednom tresetištu u Danskoj otkriveno je 1950. godine potpuno sačuvano telo čoveka iz mladeg kamenog doba i u sadržaju njegovog želuca nađene su semenke lobode. U Rusiji su u vreme gladi (1891 – 92) u brašno samlevene semenke samonikle biljke mešali sa raži i upotrebljavali za pečenje hleba („lebedovj hleb”).

Danas je kao hrana mnogo važnije povrće od mladih izdanaka i listova prolećne biljke, koji su karakteristične blede plavkastozelene boje i pripremaju se kao spanać. Delovi razvijenije biljke nisu toliko ukusni, a rastrljani razvijaju miris sličan

onome ljudske sperme. Ponekad se mlade, sveže izrasle biljke mogu naći i posle jačih jesenjih kiša, te se mogu brati za jelo sve do prvih mrazeva.

Konzumiranje ove biljke danas je prisutnije na Zapadnoj hemisferi, gde prosečni stanovnik SAD od divljeg povrća poznaje većinom samo maslačak i lobodu. Čini se da zaslugu za raširenu upotrebu ovog povrća na američkom kontinentu imaju neka indijanska plemena koja su ovu biljku počela upotrebljavati za jelo pre više vekova, a prema nekim podacima su je i uzgajala. Neki američki autori smatraju lobodu ukusnijom i zdravijom od spanaća, kojem je inače srodna. Biljka je i po sadržaju vitamina bogatija od spanaća, a listovi sadrže 90 – 130 mg % vitamina C i do 12 mg % karotina, te dosta kalijuma i fosfora.

Nema opasnosti da lobodu zamenimo sa nekom otrovnom ili škodljivom vrstom. Međutim, ovoj su biljci, a i drugim lobodnjačama, srodna i dva korova koji nisu jestivi, a mogu se prepoznati po neugodnom mirisu koji razvijaju kada se rastrljaju prstima. To su **smrdljiva** ili **opora loboda** – *Che-*

nopodium vulvaria L. i **srcolisna loboda** – *Chenopodium hybridum* L. Prva vrsta je niska (15 – 30 cm), s pretežno polegnutom stabljikom, a druga naraste i do 1 m visoko. Spomenimo još i **grozdastu lobodu** – *Chenopodium botrys* L., do 70 cm visoku biljku svojstvenog mirisa, čije eterično ulje sadrži otrovne supstance.

KNEDLE OD LOBODE

Potrebno je: **150 grama mladih listova lobode, 2 jaja, 50 grama butera ili margarina, 2 decilitra mleka, 150 grama brašna, so, kajmak.**

Očistiti i u slanoj vodi skuvati listove lobode, pa kada omekšaju ocediti i propasirati. Posebno umutiti jaja, rastopljen buter ili margarin, mleko i brašno, da se formira glatko testo. Dodati propasiranu lobodu, izmešati, a zatim kašikom vaditi pomalo testa i spuštati u kipuću slanu vodu. Kada knedle isplivaju na površinu proveriti da lisu dovoljno kuvane, zatim ih ocediti i premazati kajmakom.

Pripremio: Dragan Vidaković

Proizvodnja zdrave nezatrovane hrane

Zahvaljujući brzom napretku nauke i tehnike u svim oblastima života posle drugog svetskog rata, naglo je počela ekspanzija primene i korišćenja tekovina moderne hemije i u poljoprivredi i prehrambenoj industriji. Pronalaskom novih sorti, hibrida biljaka, novim efikasnim pesticidima, mineralnim đubrivima, poljoprivredna proizvodnja je dostigla neslućene razmere, koje omogućavaju ishranu daleko većeg broja stanovnika sveta nego ikada ranije.

Kasnije, u periodu tzv. izobilja hrane, na izbirljivom svetskom tržištu usled dokazane veze u primeni savremene hemije u ishrani, i naglog porasta teških oboljenja naučnici i stručnjaci dokazali su da je zbog primene nekih sredstava hemije u proizvodnji hrane ugroženo zdravlje stanovništva širom sveta. Zbog toga je nastala panika među ekolozima koji su propagirali proizvodnju zdrave nezagađene hrane, tim pre što je jedan bogati sloj stanovništva mogao sebi priuštiti kupovinu takve hrane koja nije sadržavala štetne materije, jesno po znatno višim cenama, koja danas većem broju nije dostupna. Krajem sedamdesetih godina je počela selekcija upotrebe nekih sredstava, pa su povučena iz prometa pesticidi na bazi olova, žive, arsena, DDT i drugih sredstava, koja po mišljenju naučnika mogu izazvati teška oboljenja.

Shodno gore iznetim činocima, u svetu je još pre dvadeset pet godina počela da se širi akcija proizvodnje biološki zdrave hrane. Kod nas je ova akcija počela znatno kasnije, i unatoč velikom publicitetu, do sada sa veoma skromnim rezultatima, koji u širokoj praksi ne predstavljaju adekvatne rezultate; znači, zanemarljivi su u odnosu na klasičnu proizvodnju. Da bi se potrošači – stanovništvo donekle zaštitilo od enormne i nekontrolisane upotrebe pesticida, koji predstavljaju manje-više jake otrove, još 1965 godine je međunarodnim konvencijama donet pravilnik o maksimalno dozvoljenim količinama pesticida u poljoprivredno prehrambenim proizvodima. On je regulisao količinu sredstava u osnovnim artiklima koji nisu smeli preći određenu granicu: tako su HCH sredstva dozvoljena samo u količini od 0,05 PPM-a, estri fosfatne kiseline u količini od samo 0,5 PPM-a, dok ostatak olovnih sredstava kao i sredstava na bazi žive i DDT-a ne sme uopšte da bude u gotovim proizvodima. Životne namirnice biljnog i životinjskog porekla, ukoliko su sadržavale veće količine, jednostavno su se morale povući iz prometa ili uništiti.

Kakva je bila svrha i značaj ovih mera? Pre svega opšte je poznata činjenica, da su poljoprivredni proizvođači (ovde mislimo uglavnom na robne proizvođače) još ne tako davno, relativno jeftinije kupovali razna otrovna sredstva za zaštitu bilja, koja su garantovala lep i zdrav izgled proizvoda za tržište, pa su nekontrolisano koristili ista u cilju ostvarenja što većeg profita i zarade, ne vodeći računa o posledicama – tj. akutnih ili hroničnih nagomilavanja u ljudskom organizmu, koji su mogli izazvati teška oboljenja. A da su samo malo bolje proučili

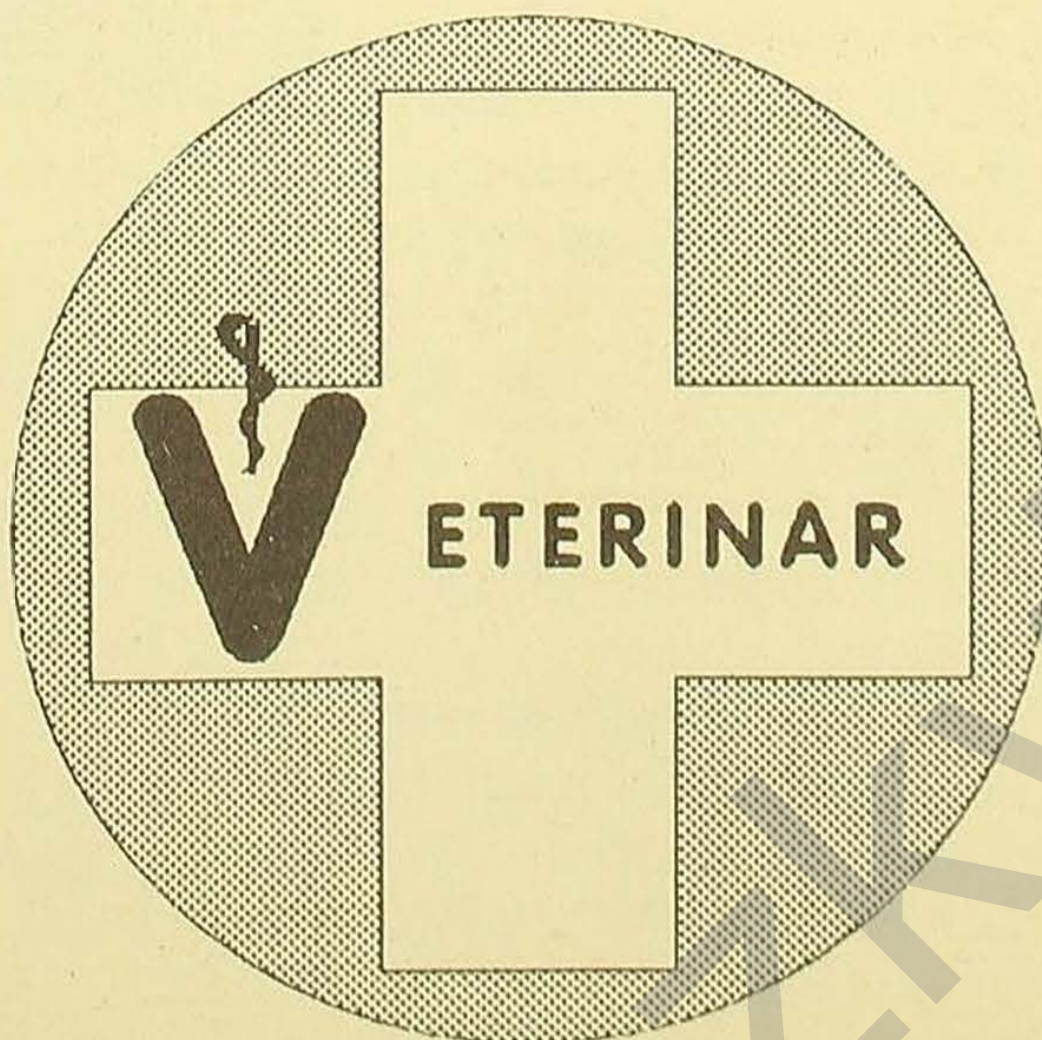
uputstva na originalnim pakovanjima u kojima se nalaze sredstva, mogli su izbeći teške posledice, koje mogu nastati ovakvim postupkom. Naime, najveći broj hemijskih sredstava, zatim radioaktivnih i drugih elemenata, poseduje tu osobinu da se nakon izvesnog vremena razlaže na neškodljive ili manje opasne sastojke, pa tada već ne predstavljaju tako opasne otrove.

Znači, prvi korak u rešavanju problema oko proizvodnje zdrave i nezagađene hrane, jeste prosvetavanje neposrednih poljoprivrednika i drugih proizvođača hrane, da se pridržavaju uputstava na omotu pakovanja pesticida, gde je naznačeno kako treba postupati sa tretiranom (oprskanom ili zaprašenom) robom, da ona ne bude opasna po ljudski organizam. To je da nakon tretiranja ne smeju staviti u promet proizvod koji je tretiran s hemijskim sredstvima za zaštitu bilja, onoliko dana, koliko je to propisano u uputstvu. Za to vreme će ova sredstva u velikoj meri da se razgrade na sastojke koji nisu, ili su manje, štetna po zdravlje. Ovakve kontrole su svojevremeno pre dvadeset i kusur godina vršile poljoprivredno – veterinarski inspektori, odnosno ovlašćene naučne ustanove, gde je vršene analiza sadržaja opasnih pesticida. Ukoliko se ustanovilo, da se proizvođač od koga je uzet uzorak nije pridržavao navedenih uputstava, bio je rigorozno kažnjen, proizvod zaplenjen i uništen.

Za početak ovo bi bila jedna od, po našem mišljenju, efikasnih mera u pogledu perspektive za potpuno ukidanje primene otrovnih sredstava. Brzom i potpunom ukidanju korišćenja dosadašnjih hemijskih sredstava ne trebamo se u skorije vreme nadati. To je iluzija, jer zasada oni koji preporučuju razne biljne ekstrakte, čajeve i koje kakve druge materije za zaštitu i očuvanje kvaliteta i količine prinosa, nisu ponudili širokoj praksi odgovarajuća alternativna sredstva koja bi sa sigurnošću mogla zameniti dosadašnja. Dotle nam preostaje da širokom akcijom ubeđivanja, bolje rečeno prosvetavanja svesti proizvođača, pokušamo ići u pravcu proizvodnje idealno zdrave tzv. biološki čiste hrane.

(nastaviće se)

Ing. Tibor Tili

Navratite u poljoprivrednu apoteku

„AGROSU”

Stari Žednik, Žarka Zrenjanina 11

Telefon: 787-043

Tornjoš, Maršala Tita 31

Telefon: 841-006

Za svakog ponešto,

a za zemljoradnike najviše.

Nudimo Vam kvalitetnu semensku robu, sredstva za zaštitu bilja,

stočnu hranu –

koncentrate i premikse od „Veterinarskog zavoda” Subotica,

mineralna đubriva, alatke, kućnu hemiju i još mnogo štošta drugog.

Iz „Poljoprivrednika” za poljoprivrednike

Pomoć

– Ovi naši poslanici na sednicama prosto se utrkuju ko će veću brigu pokazati o našoj poljoprivredi...

– Mi od te njihove brige nemamo nikakve koristi, pa bi bolje bilo kada bi se udružili i pozicija i opozicija i došli da nam pomognu npr. da oberemo kukuruze.

Kipar

– Badava što je pčelinja paša bila izuzetno blaga, kada su trutovi pokrali sav naš med i preneli ga na – Kipar!

Švorcer

– Za vreme sankcija imali smo veliki broj švorcera, ali mnogo veći broj švorcera!

Skupoća

– Pošto je sve skupo, seljak više na njivu neće da baca ni – seme!

Krediti

– Da bi naša poljoprivreda izišla iz krize, banke i država moraju da odobravaju povoljne kredite!

– E, to će ići teže, jer je kod nas baš to odobravanje kredita u dubokoj krizi.

(na. vi.)

PRIVATNA VETERINARSKA STANICA

„VETERINAR”

Trg Paje Kujundžića 2/a

(kod Senćanske crkve)

telefon: 024/39-229

Radno vreme u ambulanti:

– radnim danom od 7 do 19 časova

– nedeljom od 8 do 11 časova

Za ribiče

Jao, venčajte se sa svakim, svaki je dobar... Samo ne mogu da zamislim

ne što stalno idu na pecanje!

Pa šta je to, ljudi moji, šta su navalili sa im pecanjem?

To je neka zaraza, bolest, časna reč! Kako toju ženu sretnem – gde ti je muž? na pecanju!... Gde ti je muž? na pecanju!

Da mi je da znam – šta to rade, šta pecaju po ceo dan?!

Zanimljivosti:

Štuka umalo odgrizla nos ribolovcu

Jedan ribolovac koji je uhvatio 70 centimetara dugačku štuku kroz rupu u ledu na rezervoaru Ivankovo, oko 100 kilometara severozapadno od Moskve, za malo nije izgubio nos kada je u oduševljenju svoj ulov poljubio u usta. Ribolovac se toliko uzbudio zbog ulova da je ribu podigao uvis da bi je pokazao svojim drugarima a onda je poljubio. U tom trenutku, riba je zarila svoje zube u njegov

nos, javila je agencija Itar-tass i dodala da drugi ribolovci nisu mogli ništa da urade da bi pomogli svom kolegi. Vilice štuke su ostale čvrsto stisnute i nakon što je ribi odsečena glava. Tek su lekari u obližnjoj bolnici uspeali da oslobode ribolovčev nos.

(„Naša borba”, 23. siječnja 1996.)

Pčelinjak u veljači

Pčelinjak češće obilaziti

Na osnovu lijeta pčela i osluškivanja pčelinjih zajednica pčelar donosi zaključak o njihovom stanju

Na pčelinjaku u veljači ima malo posla. Gotovo nimalo, ako su svi poslovi jesenas urađeni kako valja. Međutim, ako tijekom rujna i listopada poslovi nisu urađeni kako treba, o tome se treba voditi računa zimi a naročito u rano proljeće. Nemojte da vas zavarava okolnost da je do sada na pčelinjaku bilo sve u redu, pa poteijenite važnost nekih uvjeta koje pčele moraju imati.

Smatram da još uvijek može i treba uraditi slijedeće:

– Napravite zaklon od vjetrova, utoplite košnice stavljajući novinski papir ispod krova, zatvorite pukotine ili otvore na košnicama.

– Pčelcima (zajednicama) za koje sigurno znate da nemaju dovoljno rezerve hrane i koje su stoga u životnoj opasnosti, čak i sada možete dodati čvrstu hranu. Najbolje je medeno-šećerna pogača.

U ovom mjesecu obavljaju se i slijedeće mjere na pčelinjaku:

– Provjetravaju se leta na košnicama, kontrolira stanje u njima, a pri svemu tome, one se ne otvaraju. Postoji više načina za to: ako je lijep i sunčan dan pčele izlijeću, treba ih pažljivo promatrati.

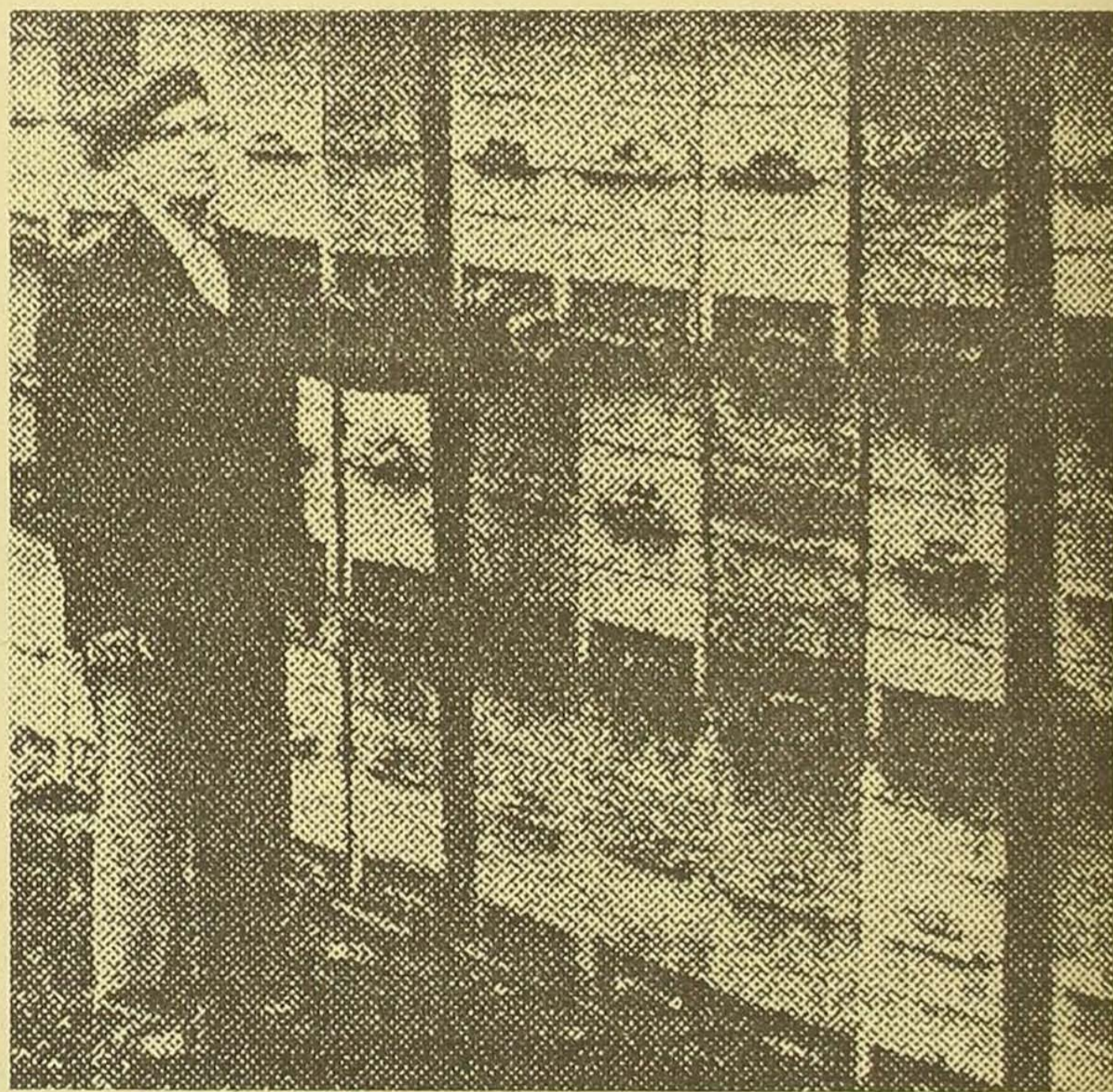
– Na osnovu promatranja pčela, iskusni pčelar može utvrditi stanje u košnici. Ukoliko pčele hitro izlijeću iz košnice i uginule odnose iz nje, znak je da su dobro zimovale, da su zdrave i sposobne za intenzivan razvoj. Međutim, ukoliko pčele teško polijeću, uginule bacaju ispred košnice, tada su loše zimovale. Razloga ima više: gubitak matice, česta uznemiravanja, loša hrana, oboljenja... Najbolje je iz takvih zajednica uzorak uginulih pčela odneti najbližoj veterinarskoj instituciji na pregled.

– Znak bolesti, loše hrane ili zimovanja je i kad pčele izmet ostavljaju na polijetaljci ili na prednjem dijelu košnice. Ukoliko se utvrdi da je pčelinja zajednica uginula, košnicu treba odmah otvoriti, uzorak odnijeti na prijelaz, ostatak pčela počistiti, spaliti, a košnicu i ramove dezinficirati i skloniti iz pčelinjaka.

– Ako pčele uznemireno trčkaraju na polijetaljci ili prednjem dijelu košnice, vjerojatno nemaju maticu ili su ostale bez hrane. Ukoliko su pčele jedne zajednice zadržale izvan košnice poslije svih ostalih zajednica, sigurno se radi o pčelinjoj zajednici koja je ostala bez matice. Tu košnicu, čim temperatura dostigne 14-16 stupnjeva, valja pregledati. Ukoliko se ustanovi da je bez matice, treba joj što prije donijeti novu mladu maticu iz rezerve, zajedno sa pčelama (najbolje je to uraditi u zagrijanoj prostoriji).

– Košnice iz kojih pčele uopće ne izlijeću, treba snažno zakucati i ukoliko pčele jako zabruje i odmah prestanu, treba ih ostaviti na miru. Ako brujanje dugo traje, znači da u košnici nešto nije u redu. Ili su bez matice, ili su ostale bez hrane, a može se desiti da se radi o oboljenju. Košnicu treba odmah otvoriti. Ako su se pčele sakupile na satonoši ili blizu nje, treba im donijeti čvrstu hranu. Za ostale intervencije treba sačekati da temperatura dostigne 14-16 stepeni.

– Ako je pčelinja zajednica zbog nedostatka hrane izgubila životnu snagu, a još daje znake života, košnicu treba što pre unijeti u toplu prostoriju a pčele poprskati blagom šećarnom otopinom. Kada se pčelama povrati životna snaga, potrebno im je iz rezerve dodati

Leta su pokazatelj stanja pčela u košnici

pored klubeta nekoliko ramova saća s medom ili čvrstu hranu. Kada se pčele smire treba ih vratiti na njihovo mjesto.

– Budući tijekom veljače pčelinje zajednice prelaze u stanje velike aktivnosti, pčelari posebnu važnost treba da pridaju postavljanju pojila. Pojila treba postaviti na osunčano mjesto u zavjetrini. U pojilu uvijek držati mlaku vodu, jer pčele je radije uzimaju nego ako je hladna. Da bi se što prije orijentirale na pojilo, u vodu stavite malo šećera ili meda.

Ante Zomborčević

Aforizmi

– Komentar je na mjestu – lokacija je problematična.

– Sva se „prepucavanja” vrše „ćorcima”.

– U loše vrijeme – čuvaj se (im)ba(e)cila.

– Ako želiš da te drugi shvate – moraš sebe razumjeti.

– Pojam: dobar ili loš – nije apstrakcija; on mora imati svoje značajke makar i u mistici.

– Matematička formula kinetičke energije političkog vrtuljka: $KEPV = n \times 180 + p(ad)$.

– „Bezazlena” preobrazba: TV-vizor – TV-revizor – TV-zor – TV-zort!!

– Ne može se doći do sebe – od parazita.

– Erudita – van dijaloga – riznica bez vrata.

– Evolucija ljudske vrste postaje sve izraženija; klonira se novo biće – kiborg: lobanja – šuplja; oči – ukočene; uši – nesimetrične; nos – neosjetljiv; usta – atrofirana; grlo – prošireno; stomak – vari sve; tijelo – u debeloj koži; noge – nestabilne...; mašta postaje stvarnost!?

Željko Skenderović

Nama je dovoljno da znate za nas

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

• Subotica, Karadordev put 1

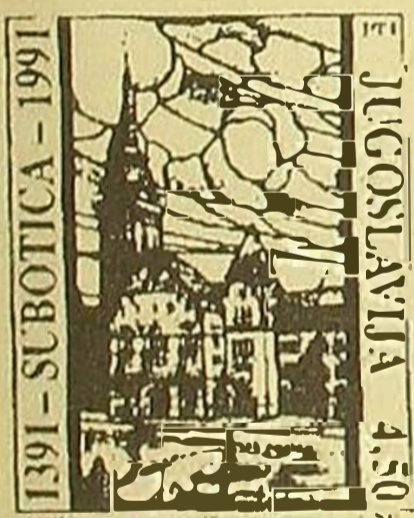
telefon: (danonoćno): 024/51-514

• Bajmok, JNA 3 (u cvjećarnici „Mariška”) telefon (danonoćno): 024/762-024

• Palić, Joó Lajos 18 (u cvjećarnici „Orchidea”), telefon: 024/752-759

• Horgoš, Borisa Kidriča 7, telefon (danonoćno): 024/792-202

• Novi Kneževac, Maršala Tita 16

Čuvanje – odlaganje maraka

Više puta je pominjano da se samo ispravna marka – neoštećena, neumazana i nepocijepana – treba čuvati. Uv-

jeti čuvanja – odlaganja maraka umnogome određuju vijek marke. Najbolje je marke odlagati u albume – klasere za marke koji se nabavljaju prema mogućnostima samog sakupljača. Isti mogu biti od priručnih, koji se ne preporučuju, do luksuznih (čak i u kožnom povezu za one sakupljače kojima financijska sredstva ne predstavljaju problem).

Marke su se nekada pričvršćivale – lijepile u albume sa slikama maraka, koje je samo trebalo zalijepiti na odgovarajuću sliku. Razvojem filatelije i razvija se i čuvanje maraka, a albumi prerastaju u klasere raznih veličina i brojeva listova.

Marke je najbolje poslagati u klasere kronološki po zemljama ili po tematici ili motivu koje nosi marka. Ovo iz razloga da

Iz života naših predaka

Disnotor (II.)

Prija a napose u pokladama počelo se divaniti kad će bit disnotor, koliko i koji ranjenika će se zaklat, ko će sve radit, kad će mama praviti prelo dici... Prelo je bila jedna od ritkih prilika da se svi iz obitelji okupe, a napose dica koja su bila udomljena.

Disnotor s prelom trajao je bar tri dana: prvog su se čeljad okupljala, drugog se radio disnotor, a trećeg je bilo prelo, da bi se posli tog razišli na svoje salaše. U disnotoru su baćo i mama podili poslove šta će raditi muškarci a šta žene, al su se i međusobno ispomagali, jel se tog dana sve moralo uraditi učisto. Tribalo je sredit prisolje, istopiti mast, napraviti divenice, skuvat obaru, sve što je tribalo metnit pod odžak i obisit na vrljike, skloniti masnoću za kuvanje sapuna. Sve s čim se radilo tribalo je oprati i ošikariti; tek onda se ulazilo u sobu i čekalo ono što je u ovakim prilikama moralo biti: vrući fanki. Kadgod su se fanki ili obavezno na disnotor i na debo četvrtak.

Osto mi je u sićanju jedan disnotor. Bio sam dosta velik da sam ga dobro upamtio, pa iz njega pojedinosti i danas preživljam. Bio je to disnotor kod maminog oca, uoči Drugog svetskog rata, kada se živilo u miru, a ljudi su bili zaokupljeni samo radom i odranjivanjem dice. Taj disnotor mi je bio i zato najlipči, jel su majka i dida (i ostali) bili dobrog zdravlja, okupili su tri sina sa snajama i tri ćeri sa zetovima, a svaki od nji je dovo jedno ili dvoje dice. Onda je kuća bila puna čeljadi, a okupljenima je donelo toliko radosti, da su svakodnevnne brige, bar tih dana, potisnute iz misli. Tušta nas je koji smo doživljavali ovake disnotore, a ima i oni koji su to još i lipče doživili.

U to vreme događaji su navise prinošeni živom riči, a roditelji su o svojoj udomljenoj dici – pogotovu onoj koja su bila daleko, pa se nisu mogli vidati nediljom prid crkvom il na hetiji – mogli čuti samo od drugih koji su se s snjima vidali il o njima štogod čuli. Disnotorski susreti su bili tim radosniji, jel su se svi mogli viditi, med sobom ispričavati i sinit se kadgodašnjeg zajedništva. Valjda i nema lipče i veće radosti neg kad roditelji mogu viditi svoju dicu i brojne unuke u dobrom zdravlju i raspoloženju – tom najvećem ljudskom bogastvu! U ovakim susretima divan se vodio oko zdravlja pretelja, jel je koja novalija još u čoporu (1), kako su druga dica, a raspitivanjima o josagu i piležu nikad kraja. Lipota u radosti ovakih susreta su se ljudima duboko usikla u sićanje, a one najlipče pojedinosti su kasnije bezbroj puta u mislima ponavljane i ričima prepričavane.

Tušta dana ranije prid ovaj disnotor baćo i mama su mi kazali da ću i ja s nima ić na taj disnotor i prelo kod dide i majke. Čeko sam taj događaj da dođe čim prija; znao sam da će didin salaš biti pun čeljadi, odrasli i dice i da će taj susret svima biti radostan. Dica valjda nemaju većeg zadovoljstva neg kad ih je što više zajedno i kad mogu divaniti svoj divan, jel u vreme mog ditinjstva dica su u društvu odrasli mogli divaniti samo ako i' je kogod štogod zapito. Znao sam da ćeće mi to biti prilika kad ću moć čuti divan starijih i da ći biti učenik na „satu” u škuli života, di se sticalo znanje koje se ni onda a ni danas nije učilo u škuli.

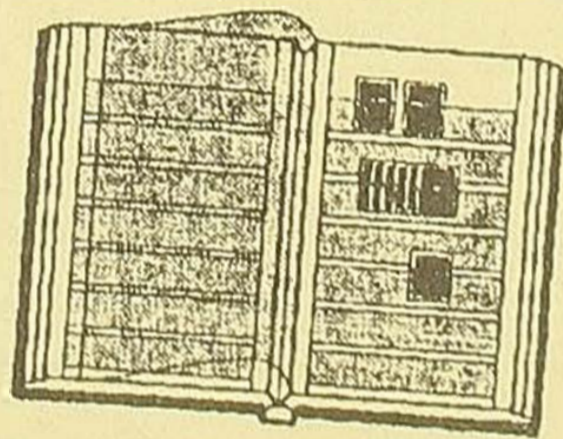
Manje poznate riči:

(1) - visoka trudnoća

Alojzije Stantić

imamo pregledno stanje koje sve marke posjedujemo, odnosno koje nam nedostaju.

U najnovije vrijeme mnogi sakupljači maraka stavljaju marke u havid. To je dvodijelna traka gdje je gornji dio providan a

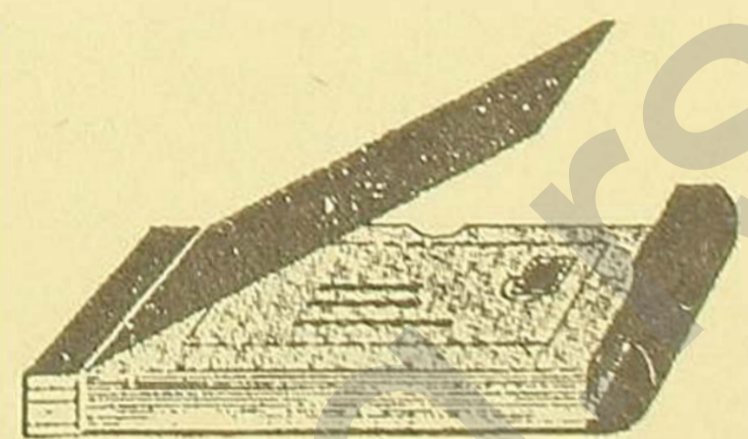

dolnji taman (crn) ili bijeli. Traka havida je različite širine već prema veličini maraka, dok mu je dužina standardna: 21 cm. Siječe se s havid nožem koji je kao žilet, ali mnogo čvršći, ili skaplelom. Odlaganje maraka u havidu mnogo je praktičnije i lakše od nekadašnjeg uvijanja maraka u celofan, gdje je ispod marke bio stavljen kartončić veći od marke za 1-2 mm.

Marke velikog formata, blokovi ili tabačići se pričvršćuju uglovima isto kao što se fotografije „lijepu” – odlažu u albumima. Ako su listovi albuma dovoljno čvrsti, mogu se i zarezivati mjesta u koje se stavljaju cje-

line ili pisma. Isto tako postoje i klaseri koji su i namijenjeni za blokove ili pisma.

Često filatelista posjeduje i marke koje ne sakuplja po tematici ili ima više primjeraka – duplikata – maraka. I ove marke isto tako treba složiti kronološki, tematski ili

motivski radi preglednosti. Ove marke se mogu čuvati i u providnim kesicama koje se najčešće mogu vidjeti kod trgovaca markama ili dugogodišnjih filatelista kroz čije ruke prolazi veća količina maraka.

Za pravilno čuvanje maraka u klaserima ili albumima važno je znati da ovi uvijek moraju stajati uspravno kao knjige u ormarićima: da nisu pritisnuti više klasera jedan s drugim. Također treba čuvati i od vlage u vazduhu. U oba slučaja dolazi do situacije da se marka zalijepi za podlogu te se ne može više izvaditi iz klasera bez oštećenja.

Ljudevit Vujković Lamić

PRELO

Jednom neka i on
igra kako drugi
sviraju!

TELEFON UREDNIŠTVA
22-927

ISPRIKA

Ispričavamo se cijenjenim čitateljima što ovaj broj izlazi sa stanovitim zakašnjenjem.

Grip hara – on je još uvijek viša sila

Iz starog tiska

Domaće visti

Subotica

Dr. Maća Evetović pošto je dokazao konačno da su Bunjevci Hrvati, sada se sprema da izda i drugu knjigu, u kojoj će dokazati da su i bivši radikali Bunjevci isto tako dobri Hrvati. Pridgovor za ovu knjigu napisaoće Dr. Babijan Malagurski, a propagandu će joj praviti Marco Horvatski – Pizo.

Interesantno je da prvi urednik Bunjevačkih novina Mićo Skenderović – Ročka nije znao ni čitati ni pisati. Sadašnji urednik već zna čitati, a pisat će već polako naučiti, još dosta je mlad.

Subotički tramvaj i samoubica

Neki dan je jedan čovik sa jednim somunom kruva legao na tramvajске šine u namiri da izvrši samoubojstvo. Na sriću pojavio se jedan redar, koji je odvratio nesrićnika od samoubijstva i upitao ga:

– Šta će vam taj veliki somun kruva?

– Pa šta mislite – odvrati mu ovaj nesrićnik – valda neću da dozvolim da umrem od gladi dok dode šandorski tramvaj.

(„Bunjevačko žackalo”, 22. ožujka 1940.)

Vrijeme dostojanstvenog slavlja

Pojedinac je vrijednost

Unatoč velikoj duljini, vremenskim nepogodama & svemogućim neprilika na putu, američki je predsjednik Bill Clinton odlučio & sjeo u zrakoplov, te krenuo u posjet svojim, američkim vojnicima, koji se nalaze u sastavu međunarodnih provedbenih snaga za Bosnu i Hercegovinu (IFOR), s jedinom porukom: SAD, i ja kao njen predsjednik, su uvijek s vama ma gdje se nalazili.

Tom gestom samo je posvjedočio ono što se, i ne samo u njegovoj zemlji a koja sebe definira kao uistinu demokratskom, razumijeva kao sasvim normalna stvar: život je pojedinca

neprikosnovena vrijednost, a država mora brinuti o njegovoj sigurnosti makar se on i protiv svoje volje nalazio čak u balkanskim zabitim gudurama.

Za razliku od takve prakse, prisjetimo se samo bar na tren kako je u svezi s tim izgledalo kod nas: u udobnosti tople fotelje uz kavu & whisky oni moćni na silu su tjerali one obične i nemoćne da čine nepristojne stvari s jakim biljegom barbarizma, a sve poradi vlastite slave i ulaska u povijest. A o posjetu na licu mjesta, te preciznih uputa što im je činiti, za njih može biti riječi eventualno na drugom svijetu.

Bunjevačka narodna pripovijetka

Triba kazat kako jeste .

Bile dvi komšince, dvi ćudi, samo su valda u tim bile jednake, da su obadve volile rakiju. Uvik visile edna kod druge, al' edared njim zarasle staze. Nasisale se batakurnjače, pa se srepile i nije ostalo samo na vikanju i skikanju već edna maznila drugu da se ova takim

rašćenila. Ova što je leđima poljubila zemlja udarila u dreku:

– Ajmana edna, učvala, raščupača, a još kurva, varaš tog tvog štrapljastog blendu, a bar da si kaka persona, već da ti nije tog čvrljavog nosa travu bi mogla pasit. I ti 'š udarat mene?! Mene, ednu čestitu i poštenu ženu?!

Raspečila noge i baš je briga što joj sramota vidi svita, graja, al' sve pogrdne riči što joj na usta dode. I zna se kraj: otrčala bistošu na tužbu, nek zna sav cirkulaš šta je bilo, al daborme da ne kaže kako je na komšincu napivala ko ona tica što ovce davi, već samo tira da je dobila po njokalici.

– Dobro, ženo, sutra posli užne da si tu, a rad one kavgadžince poslaćemo policiju, pa će se vidit za koga je perje, a kome ćemo čutku zavrnit – bistoš će oma razgalit.

Drugi dan jevo dvi stare druge i bistoš uzo prida se onu što je policaj dovo. Kaže kaka je tužba na nju. U nje nije samo ruka hitra već i u jeziku vitrnjača, a svaka druga rič joj: triba kazat kako jeste!

– Da, gospodaru, plenila sam je – triba kazat kako jeste – slatko me palo. A je l' ona prijavila šta je na mene lajala?

– E, nije.

– Daborme da nije! Daborme. Misli ona – triba kazat kako jeste – da ste vi luckasti, pa ćete samo mene uzet priko kolina.

– Dobro, dobro – bistoš vidi da će tu tribat skrućit divan, pa dobro ni ne sluuša, već požuriva – kaži ti šta je lanila.

– Al svašta ružno, pa da je moj čovik – triba kazat kako jeste – blendo i Bog sveti zna šta još.

– I ti nju onda plenila?

– Al onako od srca – triba kazat kako jeste.

– Misliš ti da to mož tako?

– Daborme da mož, kad je zaslužila.

– A čime, Bože?!

– Vikala je na mene da sam kurva.

– Ako je, al' nije slobodno tući čeljade.

– Nije?! A šta bi vi radili, gospodaru, da ja za vašu ženu vičem – triba kazat kako jeste – da je kurva.

Od bistoša oma posto pućak, zacrvenio se sve do pete, skoćio do vrata:

– Napolje! Da vas oči moje više ne vidite!

A kavgadžinca ruke na kukove:

– Gospodaru, šta vičete?! Ako ste vi poludili – triba kazat kako jeste – al' ja baš bogame nisam.

*Kazivao: Marko Vojnić Purčar – Pulak
Zabilježio i obradio: Balint Vujkov*